

Univerzita Hradec Králové

Pedagogická fakulta

Ústav sociálních studií

Životní cesty lidí na ubytovnách

Bakalářská práce

Autor:	Tereza Semeráková
Studijní program:	B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor:	Sociální patologie a prevence
Vedoucí práce:	Mgr. et Mgr. Stanislava Svoboda Hoferková, Ph.D, LL.M.
Oponent práce:	prof. PhDr. Blahoslav Kraus, CSc.

Zadání bakalářské práce

Autor:	Tereza Semeráková
Studium:	P20P0100
Studijní program:	B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor:	Sociální patologie a prevence
Název bakalářské práce:	Životní cesty lidí na ubytovnách
Název bakalářské práce AJ:	Life Journey of People Accommodated in Social Lodgings

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Bakalářská práce se zabývá problematikou životních cest lidí ubytovaných na ubytovnách. Cílem je zjistit, jaké prostředky vedly k tomu, že člověk musel využít služeb ubytovny. Teoretická část se dotýká problematiky bezdomovectví, alkoholismu a dalších přidružených sociálně patologických jevů. Empirická část je založena na vlastním výzkumném šetření, které využívá kvalitativní metody rozhovorů a kazuistik.

BĚLÍK, Václav, Stanislava SVOBODA HOFERKOVÁ a Blahoslav KRAUS. Slovník sociální patologie. Praha: Grada, 2017. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-271-0599-1.

FISCHER, Slavomil a Jiří ŠKODA. Sociální patologie: závažné sociálně patologické jevy, příčiny, prevence, možnosti řešení. 2., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2014. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-5046-0.

MAREK, Jakub, Aleš STRNAD a Lucie HOTOVCOVÁ. Bezdomovectví: v kontextu ambulantních sociálních služeb. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0090-1.

MAREŠ, Petr. Sociologie nerovnosti a chudoby. Praha: Sociologické nakladatelství, 1999. Základy sociologie. ISBN 80-85850-61-3.

SKÁLA, Jaroslav. Alkoholismus: terminologie, diagnostika, léčba a prevence. Praha: Státní zdravotnické nakladatelství, 1957.

Zadávací pracoviště:	Ústav sociálních studií, Pedagogická fakulta
Vedoucí práce:	Mgr. et Mgr. Stanislava Svoboda Hoferková, Ph.D., LL.M.
Oponent:	prof. PhDr. Blahoslav Kraus, CSc.
Datum zadání závěrečné práce:	1.2.2022

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci Životní cesty lidí na ubytovnách vypracovala pod vedením vedoucího práce Mgr. et Mgr. Stanislava Svoboda Hoferková, Ph.D.,LL.M. samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 25.04. 2023

Tereza Semeráková

Poděkování

Ráda bych poděkovala Mgr. et Mgr. Stanislava Svoboda Hoferková, Ph.D., LL.M. za odborné vedení mé bakalářské práce. Za ochotu, spolupráci při konzultacích a cenných radách. Dále bych chtěla poděkovat všem informantům za poskytnutí informací při rozhovorech k této bakalářské práci.

Anotace

SEMERÁKOVÁ, Tereza. *Životní cesty lidí na ubytovnách*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2023. 48 s. Bakalářská práce.

Bakalářská práce se soustředí na zkoumání životních cest lidí, kteří využívají služby ubytoven. Cílem této bakalářské práce je přiblížit problematiku života lidí žijících na ubytovnách, v kontextu sociální patologie. První část bakalářské práce se věnuje teoretickým tématům, které zahrnuje tři hlavní témata: bytová politika, sociální politika a sociální patologie. V rámci této části bude vysvětleno, co jsou služby, jaké jsou zákony vztahující se k ubytovně a sociální politice. Dále se bude zabývat tématy chudoby, nezaměstnanosti, bezdomovectví, kriminality, alkoholismus a nikotinismus. Druhá část bakalářské práce bude věnována empirické výzkumné šetření, kde popíšu metodologii, výzkumný vzorek lidí žijící na ubytovně. Bude představena konkrétní ubytovna v Královohradeckém kraji. Nakonec budou vyhodnoceny výsledky výzkumného šetření a s cílem zjistit, zda byly dosaženy cíle.

Klíčová slova: alkoholismus, bezdomovectví, ubytovna

Annotation

SEMERÁKOVÁ, Tereza. *Life Journey of People Accommodated in Social Lodgings*. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2023. 48 pp. Bachelor Thesis.

The bachelor's thesis is focused on exploring the life journey or paths of people who use the services of social lodgings. The aim of this bachelor thesis is to approach the issue of the life of people accommodated in social lodgings, in the context of social pathology. The first part of the bachelor's thesis is devoted to theoretical aspects which includes three main topics: housing policy, social policy and social pathology. Within this part it will be explained what the services are, and what are the laws related to lodgings and social policy. It will furthermore cover the topics of poverty, unemployment, homelessness, crime, alcoholism and nicotine use. The second part of the bachelor thesis will be devoted to an empirical research study in which I will describe the methodology, the research sample of people living in social lodgings. A specific social lodgings in the Kralovehradec region will be presented. Finally, the results of the research investigation will be evaluated to determine whether the objectives were achieved.

Keywords: Alcoholism, Homelessness, Social Lodgings

Prohlášení

Prohlašuji, že bakalářská práce je uložena v souladu s rektorským výnosem č. 13/2022 (Řád pro nakládání s bakalářskými, diplomovými, rigorózními, disertačními a habilitačními pracemi na UHK).

Datum: 25.04.2023

Podpis studenta:

Obsah

ÚVOD	8
1 Bydlení jako základní právo: význam bytové politiky pro lidi v nepříznivé situaci.....	9
1.1 Sociální bydlení.....	10
1.2 Ubytovna pro sociálně slabé	13
2 Sociální politika a její role při zabezpečení sociální pomoci	15
2.1 Zákon č.108/2006 sb. o sociálních službách.....	16
2.2 Zákon č.111/2006 sb. o pomoci v hmotné nouzi	17
2.3 Zákon č.155/1995 Sb. o důchodovém pojištění	18
3 Sociálně patologické jevy v životě lidí žijících na ubytovnách.....	20
3.1 Negativní sociální jevy.....	21
3.2 Sociální deviace	24
4 Výzkumné šetření	29
4.1 Koncepce výzkumného šetření	29
4.2 Metodologie sběru dat.....	30
4.3 Výzkumný vzorek	31
4.4 Ubytovna v Královohradeckém kraji	32
4.5 Analýza získaných dat výzkumného šetření	33
4.6 Shrnutí výsledků výzkumného šetření	38
ZÁVĚR.....	41
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	43
SEZNAM PŘÍLOH	48

ÚVOD

Život na ubytovně může být pro mnohé lidi začátkem nového života, zatímco pro jiné je to nutná zastávka na cestě životem. Ubytovny poskytují střechu nad hlavou pro lidi s různými životními situacemi. V současné době je ubytování na ubytovnách stále častějším řešením bydlení pro mnoho lidí. Důvody ubytování mohou být způsobeny různými faktory, jako jsou finanční problémy, nezaměstnanost, rozpad rodiny nebo jiné osobní tragédie. Tyto důvody mohou vést k potřebě rychlého a levného bydlení a ubytovny mohou být tímto řešením.

Téma mé bakalářské práce se zaměřuje na zkoumání životních cest lidí na ubytovnách. Proč jsem si zvolila právě toto téma? V současné době toto téma je velmi aktuální. Dále abych prostřednictvím zkoumání těchto cest mohla lépe porozumět lidem, které se nacházejí v nelehkých životních situacích.

Cílem této bakalářské je přiblížit problematiku lidí žijících na ubytovnách v kontextu sociální patologie. Budu zkoumat, jaké okolnosti patří k tomu rozhodnutí, že museli využít bydlení na ubytovně.

První část bakalářské práce se bude věnovat teoretickému přehledu, který se bude dělit na tři části. První část bude zaměřena na bytovou politiku a zde se budu soustředit na téma sociální bydlení a ubytovny pro sociálně slabé. Druhá část se bude týkat sociální politiky se zaměřením na vysvětlování zákonů o sociálních službách, pomoci v hmotné nouzi a o důchodovém pojištění. Poslední část teoretické části se zaměřuje na sociální patologii a v ní se budu zabývat tématy jako je chudoba, nezaměstnanost, bezdomovectví, alkoholismus a závislosti na cigaretách.

Druhá empirická část práce bude věnována samotnému výzkumnému šetření. Nejprve popíšu metodologii výzkumu a následně představím anonymní výzkumný vzorek, tedy skupinu lidí, na kterou se budu zaměřovat. Poté se zaměřím na představení konkrétní ubytovny, která se nachází v Královohradeckém kraji a kterou jsem si vybrala jako prostředí pro výzkumný šetření. Nakonec se budu zabývat shrnutím a interpretací výsledků výzkumného šetření a zhodnotím, zda se mi podařilo dosáhnout stanovených cílů.

Doporučení pro cílovou skupinu této bakalářské práce jsou všichni zájemci o problematiku ubytování a sociální bydlení. Zvláště pro ty, kteří se snaží vyvíjet a prosazovat opatření pro zlepšení situace lidí, kteří jsou závislí na sociálních dávkách.

1 Bydlení jako základní právo: význam bytové politiky pro lidi v nepříznivé situaci

Koncepce bytové politiky bere v úvahu, že vláda má v oblasti bydlení klíčovou roli a je zodpovědná za to, aby občané měli přístup k přiměřenému bydlení. Tento přístup je garantován mnoha mezinárodních dokumentech, které zdůrazňují význam zajištění bydlení pro obyvatele.¹ „Právo na bydlení však není chápáno jako nárokové, a proto úloha státu v oblasti bydlení nespočívá v přímém poskytování bydlení, nýbrž se vytváří takové situace, kdy si lidé buď sami, nebo s určitou pomocí státu, zajistí odpovídající bydlení.“²

V obecné rovině lze říci, že základním cílem bytové politiky je zajistit, aby bydlení občanů dané země bylo na uspokojivé úrovni. Nicméně, jednotlivé země se liší podle názorů na to, co je to uspokojivá úroveň bydlení a jak ji lze nejlépe dosáhnout. Tyto rozdíly vycházejí ze specifické ekonomické situace každé země.³

V rámci evropské legislativy spadá bytová politika do kompetence jednotlivých členských států. V této souvislosti se však většinou hovoří o sociálním bydlení, což zahrnuje nájmní bydlení a poskytnout důstojné a adekvátní bydlení pro osoby, které si nemohou dovolit bydlet z důvodu sociálních nebo jiných faktorů. V rámci sociálního bydlení se obvykle platí nižší nájemné. Výstavba a provoz těchto bytů bývají finančně podporovány institucemi státu nebo obcí. Investoři sociálního bydlení mohou být jak městské bytové společnosti, bytová družstva a neziskové bytové organizace, tak i soukromí vlastníci.⁴

V diskusích o bytových politikách se často setkáváme s dvěma protichůdnými pohledy na tuto problematiku. Na jedné straně je bydlení vnímáno jako základní lidské právo a klíčová potřeba pro zapojení jednotlivce do společnosti. Na druhé straně jsou náklady spojené s bydlením největšími výdaji pro mnoho domácností a bydlení tvoří

¹ Koncepce bytové politiky. *Ministerstvo pro místní rozvoj ČR: Sekce bytové politiky* [online]. Praha, 2005, 16. března 2005 [cit. 2023-04-19]. Dostupné z: <http://www.mmr.cz/getmedia/8653bd48-51d6-4172-b236-da73da398d90/Koncepce-bytove-politiky.pdf?ext=.pdf>

² Tamtéž, Str.1

³ POLÁKOVÁ, Olga, Josef ŠMAJS a Zdeněk BOLELOUCKÝ. *Bydlení a bytová politika*. 1. Praha: Ekopress, 2006, 192 s. ISBN 80-869-2903-5.

⁴ LUX, Martin. *Bydlení - věc veřejná: sociální aspekty bydlení v České republice a zemích Evropské unie*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2002. Studie (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-86429-12-1.

velkou část ekonomiky. Bohužel, bytová politika patří mezi nejzanedbanější část veřejné politiky v České republice.⁵

1.1 Sociální bydlení

„Sociální bydlení jako koncept bydlení není jasně definován zákonem. Obecně, podpora ne-obecních neziskových provozovatelů sociálního bydlení v oblasti zajišťování sociálního bydlení a bytové správy v naší zemi zcela chybí.“⁶

Sociální bydlení zahrnuje poskytování ubytování pro sociálně potřebné osoby a má za účel umožnit důstojný život. Tento typ bydlení je určen pro klienty, kteří nemají k dispozici jiné možnosti bydlení a jsou v nouzi. Stát nebo obec se snaží podpořit těmito lidem ubytování a zlepšit tak jejich životní podmínky.⁷

„Ministerstvo práce a sociálních věcí definuje sociální bydlení jako standardní zkolaudované byty mimo sociálně vyloučené lokality poskytované k pronájmu na dobu určitou s možností prodlužování.“⁸

V Evropě existuje soukromí i veřejný sektor, který jsou označovány jako sociální bydlení a slouží k poskytnutí levného bydlení pro ty, kteří z různých důvodů nemohou získat bydlení na trhu s nemovitostmi.⁹

⁵ HRUBÝ, Jiří, ed. *Sociální pomoc na rozcestí?: Sborník z odborného symposia Kancelář veřejného ochránce práv* [online]. Brno: Wolters Kluwer ČR, 2019 [cit. 2023-04-13]. ISBN 978-80-7631-003-2. Dostupné z: <https://www.ochrance.cz/uploads-import/Publikace/Socialni-pomoc-na-rozcesti-2019.pdf>

⁶ LUX, Martin, Martina MIKESZOVÁ a Petr SUNEGA. *Podpora dostupnosti bydlení pro lidi akutně ohrožené sociálním vyloučením: mezinárodní perspektiva a návrhy opatření v ČR*. Vyd. 2. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2010, 64 s. ISBN 978-80-7330-176-7. Str.39.

⁷ MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-549-0.

⁸ Časté kladené dotazy. MPSV [online]. [cit. 2023-04-15]. Dostupné z: <http://socialnibydeni.mpsv.cz/cs/faq/casto-kladene-dotazy-obcan/42-3-3-kdo-poskytuje-socialni-bydeni-a-jak-a-koho-pozadat-o-socialni-bydeni?highlight=WyJzb2NpYWxuaSIsImJ5ZGxlbmkiLCJzb2NpYWxuaSBieWRsZW5pII0=>

⁹ POLÁKOVÁ, Olga, Josef ŠMAJS a Zdeněk BOLELOUCKÝ. *Bydlení a bytová politika*. 1. Praha: Ekopress, 2006, 192 s. ISBN 80-869-2903-5.

„Při definování Sociální bydlení se nejčastěji objevuje tento segment jako “bydlení, které je poskytováno s nějakou formou podpory z veřejných rozpočtů a je zaměřeno na skupinu osob, které nejsou schopni si své bydlení zajistit na trhu.“¹⁰

Sektor sociálního nájemného bydlení se vyznačuje určitými charakteristikami, které se odlišují od ostatních sektorů na bytovém trhu. Vlastníky těchto bytů mohou být nejen stát, obec nebo neziskové organizace, ale i různé jiné subjekty. Počáteční nájemné v sociálních bytech se obvykle stanovuje na úrovni nákladového nájemného, které zahrnuje náklady spojené s výstavbou i užívání bytu, včetně splátek soukromých úvěrů. Sociální bydlení také nemusí být nutně jen v rámci nájemného bydlení, ale také formou vlastnického bydlení.¹¹ Byty lze rozdělit podle toho, kdo je vlastníkem, zde uvedu tři podle Polákové. Vlastnický sektor zahrnuje rodinné domy nebo byty v osobním vlastnictví. Družstevní se nachází mezi vlastnickým a nájemním sektorem. Nájemní sektor se dělí na dvě kategorie, a to soukromí nájemní sektor a veřejný nájemní sektor. Soukromý nájemní sektor patří fyzickým nebo právnickým osobám a stát do tohoto sektoru vstupuje pouze za striktních podmínek. Pronajímají určitým skupinám za snížené nájemné v porovnání s tržními cenami. Na druhé straně, veřejný nájemní sektor (spravovaný veřejnou správou nebo obcemi) poskytuje ubytování hlavně sociálně znevýhodněným jedincům za cenu nákladového nájemného.¹²

Sociální bydlení stojí na principech solidarity, potřeby, bydlení v bytě, nediskriminace, individuálního přístupu, nesegregace, posilování kompetencí, prevence a subsidiarity. Tyto zásadní úkoly mají za úkol upevnit sociální stabilitu v rámci společnosti. Sociální bydlení by mělo být přidělováno pouze lidem v bytové nouzi, kteří potřebují pomoc s bydlením. Je důležité zabezpečit standardní bydlení pro všechny, a zamezit ubytování v nevhodných podmínkách, jako jsou ubytovny a azylové domy, které situaci zhoršují. Dále je důležité předcházet vzniku bytové nouze prostřednictvím prevence, což je základní součástí efektivního systému sociálního bydlení.¹³

¹⁰ Sociální bydlení je aktuální téma pro mnoho států – nejen evropských. *Ministerstvo pro místní rozvoj ČR* [online]. Praha, 2014, 10.2.2014 [cit. 2023-04-18]. Dostupné z: <https://www.mmr.cz/cs/pro-media/tiskove-zpravy/2014/socialni-bydleni-je-aktualni-tema-pro-mnoho-statu>

¹¹ POLÁKOVÁ, Olga, Josef ŠMAJS a Zdeněk BOLELOUCKÝ. *Bydlení a bytová politika*. 1. Praha: Ekopress, 2006, 192 s. ISBN 80-869-2903-5.

¹² Tamtéž

¹³ Základní informace o sociálním bydlení. *MPSV* [online]. [cit. 2023-04-15]. Dostupné z: <http://socialnibydeni.mpsv.cz/cs/co-je-socialni-bydleni/zakladni-informace-o-sb>

Problémy s nedostupností bydlením a rostoucím počtem lidí bez domova lze řešit zavedením systému sociálního bydlení. Stát by měl zajistit finanční prostředky na řízení, provoz a motivaci soukromých vlastníků k poskytování bytů pro účely sociálního bydlení. Podle zahraničních zkušeností je provozování sociálního bydlení finančně méně náročné než řešení problém s bezdomovectvím.¹⁴

Lidé s nízkými příjmy mohou dostávat příspěvek na bydlení a v některých případech také doplatek na bydlení, aby mohli pokrýt náklady spojené s bydlením. Pokud by náklady na sociální bydlení (nájem a další platby) přesáhly tyto dávky, bylo by to nevhodné a nájemníci by si nemohli dovolit zaplatit za bydlení získané prostřednictvím sociálních dávek.¹⁵

V závěru této kapitoly je potřeba říci, že každé okruhy sociálního bydlení mají svoji cílovou skupinu, ale ve shodě to jsou osoby, které kvůli nedostatečných příjmů jsou ohroženi ztrátou bydlení nebo jsou to osoby vyloučené z bydlení (azylové domy, ubytovny).¹⁶Vyloučení z bydlení může být považováno za jednu z forem sociálního vyloučení, která se týká různých životních situací. Nemusí se omezovat pouze na lidi bez domova, ale i na ty, kteří si nemohou dovolit vlastní bydlení, problémy s placením nájmu nebo žijí v neuspokojivých hygienických podmínkách, nejistém nebo nevhodném bydlení jako je např: azylové domy, ústav, ubytovny. Vyloučení z bydlení může mít různé příčiny, ale tyto příčiny jsou provázané s další sociální exkluzí. Exkluze pak brání lidem, kteří patří ke stigmatizovaným skupinám, v přístupu k bydlení. Bydlení v méně hodnotových a stigmatizovaných oblastech může diskriminovat lidi na trhu práce nebo trhu s bydlením. V nevýhodě můžou být i osoby, kteří bydlí na ubytovně.¹⁷

¹⁴ SNOPEK, Jiří. *Systém sociálního bydlení v České republice: Poziční dokument Platformy pro sociální bydlení* [online]. 2014 [cit. 2023-04-19]. Dostupné z: https://socialnibydeni.org/wp-content/uploads/2018/10/pozicni_dokument_psb_140917.pdf.

¹⁵ Sociální Bydlení: v Koncepci sociálního bydlení ČR 2015–2025. MPSV [online]. 2015 [cit. 2023-04-15]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/225517/Socialni_bydleni_v_Koncepci_socialniho_bydleni_CR_2015_-_2025.pdf/9ba52957-bfa5-9050-9081-663e80903506

¹⁶ ŠIMÍKOVÁ, Ivana; VYHLÍD;AL, Jiří. *Popis velikosti a struktury skupin osob, které by mohly představovat cílovou skupinu sociálního bydlení*. VÚPSV, vvi, 2015.

¹⁷ WALACH, Václav, et al. Znevýhodnění mezi znevýhodněnými? Prediktory bydlení na ubytovnách v českých sociálně vyloučených lokalitách. 2023.

1.2 Ubytovna pro sociálně slabé

Ubytovna, jiné označení může být substandardní bydlení, může zahrnovat nejen pro nízkou úroveň vybavenosti (např.: bez koupelny), ale také nevhodné umístění vnitřku domu nebo špatná volba lokality, anebo špatným stavem, který vychází z nedostatečné údržby.¹⁸

„Ubytovny jsou součástí problémů spojených s bezdomovectvím a nemohou fungovat jako jejich řešení. Fungují sice jako útočiště pro lidi bez domova, ale neposkytují ani kvalitní bydlení ani kvalitní sociální službu.“¹⁹

Podle zákona č.89/2012 Sb. Občanský zákoník je poskytováno ubytování na základně smlouvy o ubytování. Ubytovatel se zavazuje poskytovat ubytování po určitou dobu. Pokud ubytovaný hrubě poruší své povinnosti ze smlouvy nebo poruší dobré mravy, ubytovatel má právo vypovědět smlouvu před sjednané ve smlouvě bez výpovědní doby.²⁰ Aby bylo možné, aby ubytovna fungovala v souladu s právními normami, je nutné, aby splňovala zákony, jako například stavební zákon č.183/2006 Sb. o územním párování a stavebním řádu, které mimo jiné upravuje změny v užívání staveb, které musí být v souladu s územně plánovací. Změna účelu stavby musí být v souladu s dokumenty a stavba může být využívána pro účely stanovené v kolaudačním rozhodnutí.²¹Dále musí splňovat zákon o ochraně veřejného zdraví č.258/2000 Sb.²² a také musí dodržovat technické požadavky, které jsou stanoveny příslušnou vyhláškou č.268/2009 Sb.²³ Podle této vyhlášky je ubytovací jednotka buď samostatný pokoj, nebo soubor místností, které jsou připraveny na přechodné ubytování a mají stavebně technické uspořádání a vybavení pro tento účel.²⁴ Při stavbě ubytovacích zařízení platí

¹⁸ Bytové politiky v zemích Evropské unie - Christian Donner: stručný výtah z první části studie. *Ministerstvo pro místní rozvoj ČR* [online]. 2003, 2.1.2009 [cit. 2023-04-19]. Dostupné z: <https://www.mmr.cz/cs/ministerstvo/bytova-politika/statistiky-analyzy/analyzy-a-odborne-texty-z-oblasti-bydleni/ostatni-odborne-texty/bytove-politiky-v-zemich-evropske-unie-christian>

¹⁹ SNOPEK, Jiří. *Systém sociálního bydlení v České republice: Poziční dokument Platformy pro sociální bydlení* [online]. 2014 [cit. 2023-04-19]. Dostupné z: https://socialnibydeni.org/wp-content/uploads/2018/10/pozicni_dokument_psb_140917.pdf. Str.11

²⁰ Zákon č. 89/2012 Sb. Občanský zákoník

²¹ Zákon č.183/2006 sb. stavební zákon

²² Zákon č. 258/2000 Sb. o ochraně veřejného zdraví.

²³ Vyhláška č.268/2009 Sb. o technických požadavcích na stavbu.

²⁴ Tamtéž

předepsané požadavky na velikost, vybavení pokojů a hygienických zařízení. Nejmenší plocha jednolůžkového pokoje musí být 8m² a pro dva hosty minimálně 12,6m², což odpovídá kategorii jedné nebo dvou hvězdiček. Pokoje s pěti hvězdičkami mají být větší, nejméně 12m² pro jednolůžkový pokoj a 16m² pro dvoulůžkový pokoj. Každá ubytovací jednotka musí mít umyvadlo s tekoucí vodou. Hygienické zařízení musí mít minimální plochu 4m² oddělené záchody pro muže a ženy. Každých deset hostů by mělo mít k dispozici alespoň jednu koupelnu. Velikost chodeb, světelná výška pokojů jsou dále specifikovány v §43.²⁵ V případě poskytování ubytování mají provozovatelé zákonné povinnosti, které jsou vymezovány metodickou příručkou Ministerstva pro místní rozvoj ČR. Tyto povinnosti zahrnují mimo jiné mít živnostenské oprávnění, platit daně a odvody na sociální a zdravotní pojištění, používat EET pro tržby v hotovosti, registrovat se k DPH, odvádět místní poplatky za pobyt, vést evidenční knihu o hostech a domovní knihu o cizincích, a to v souladu GDPR. Provozovatelé jsou také povinni hlásit cizince na cizinecké policii a na své náklady zajistit likvidaci odpadů po svých hostech.²⁶

Problematika spojená s bydlením na ubytovně zahrnuje několik aspektů. Jedním z nich je fakt, že ubytovny jsou často místem, kde jsou sociálně vyloučené rodiny a jednotlivci, což může mít negativní vliv na okolní prostředí. Navíc, místo aby plnily funkci krizového nebo přechodného ubytování, zůstávají ubytovány čím dál tím více trvalým bydlením. Ve většině případů ubytovny neposkytují vlastní kuchyň a sociální zařízení v bytových jednotkách, ale jsou společné. To může vyvolávat střety mezi ubytovanými kvůli sdíleným prostorům bez autonomie. Chybí přístup ke sociálním službám.²⁷

²⁵ Vyhláška č. 268/2009 Sb. o technických požadavcích na stavby

²⁶ Poskytování ubytovacích služeb ve stavbách určených pro bydlení: Metodická pomůcka Ministerstva pro místní rozvoj ČR. *Ministerstvo pro místní rozvoj ČR* [online]. 2022 [cit. 2023-04-16]. Dostupné z: <https://www.mmr.cz/cs/ministerstvo/stavebni-pravo/stanoviska-a-metodiky/uzemni-rozhodovani-a-stavebni-rad/poskytovani-ubytovacich-sluzeb-ve-stavbach-urceny>

²⁷ SNOPEK, Jiří. *Systém sociálního bydlení v České republice: Poziční dokument Platformy pro sociální bydlení* [online]. 2014 [cit. 2023-04-19]. Dostupné z: https://socialnibydeni.org/wp-content/uploads/2018/10/pozicni_dokument_psb_140917.pdf.

2 Sociální politika a její role při zabezpečení sociální pomoci

Sociální práce má svůj základ v oblastech jako je sociální politika, sociální patologie a psychologie, které se věnují lidem v krizových situacích a těm, kteří jsou sociálně vyloučeni nebo znevýhodněni. Tyto oblasti společně se sociologií, filozofií a sociální pedagogikou určují obsah a směr sociální práce. Nejdůležitějším faktorem cílové skupiny, které se soustředí na oblast sociální patologie a psychologie. Sociální patologie má velký dopad na stav společnosti, a proto je důležité změřit se na sociální politiku.²⁸

Sociální politika má zájem o zlepšení nebo změnu společenských podmínek, který sleduje a cíleně se zaměřuje na životní úroveň jednotlivce. Tato politika je sledována a zaměřená na aktivní úsilí nebo činnosti, které mají vliv na fungování sociálního systému a jeho transformaci.²⁹ Sociální politika se vždy soustředí na podporu sociální solidarity, což znamená, že reaguje na potřeby a potíže jednotlivců, aby je chránila před různými riziky.³⁰

Sociální zabezpečení je soubor opatření, které mají za cíl poskytovat ochranu a podporu lidem v různých situacích. Hlavním účelem je zajistit určitou úroveň zabezpečení pro jednotlivce v případě, že se ocitnou v obtížné situaci.³¹ „Rozdělení dávek sociálního zabezpečení na pojistně a nepojistně je významné jak pro veřejnou správu a sociální politiku, tak i pro občany a veřejné finance.“³²

Pojistné na sociálním zabezpečení neboli sociální pojištění jsou pojištění nemocenské, důchodové a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti.³³ Dávky nepojistného systému jsou dávky státní sociální podpory (porodné, rodičovský příspěvek, přírůstek na dítě, příspěvek na bydlení, pohřebné), dávky pomoci v hmotné nouzi (příspěvek na živobytí, doplatek na bydlení, mimořádná okamžitá pomoc), dávky

²⁸ GULOVÁ, Lenka. *Sociální práce*. Grada Publishing as, 2011.

²⁹ TOMEŠ, Igor. *Úvod do teorie a metodologie sociální politiky*. 1. Praha: Portál, 2010, 440 s. ISBN 978-80-7367-680-3.

³⁰ Tamtéž

³¹ Tamtéž

³² HOLUB, Martin, et al. *Typologie sociálních dávek a událostí v pojistném a nepojistném systému sociálního zabezpečení z hlediska vhodnosti a efektivity*. Vydal Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, vvi, 2019. str. 9

³³ Obecné informace. Česká správa sociálního zabezpečení [online]. © Česká správa sociálního zabezpečení [cit. 30.12.2022]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/web/cz/platba-pojistneho-obecne-informace>

pro osoby závislé na pomoci jiné fyzické osoby (příspěvek na péči), dávky pro osoby se zdravotním postižením (příspěvek na mobilitu, příspěvek na zvláštní pomůcku), dávky péčovské péče (příspěvek na úhradu pohřb dítěte, odměna pěstouna, příspěvek při převzetí dítěte, příspěvek na zakoupení osobního motorového vozidla, příspěvek při ukončení pěstounské péče).³⁴

Stát přímá opatření k regulaci pracovních a životních podmínek, což snižuje napětí ve společnosti a chrání občany před sociálními problémy. Cílem je ochrana života, sociální integrity obyvatel, kteří se vystaveni riziku ať ze strany zaměstnavatele nebo jedinců, kteří porušují zákony nebo ohrožují ostatní svým užívání návykových látek.³⁵

V současných systémech sociální zabezpečení je běžnou praxí poskytovat určité prvky sociální pomoci, zejména pro zdravotně postižené, seniory, a některé skupiny obyvatel nepřizpůsobivého charakteru. Nicméně, většinou neexistuje skutečná pomoc pro lidi v situaci standardní chudoby. Sociální pomoc se spíše zaměřuje na specifické skupiny, jako propuštění z vězení, alkoholici, Romové apod., spíše než ty, kteří se potýkají s dočasnou nebo standardní chudobou.³⁶

2.1 Zákon č.108/2006 sb. o sociálních službách

„Tento zákon upravuje podmínky poskytování pomoci a podpory fyzickým osobám v nepříznivé životní situaci prostřednictvím sociálních služeb a příspěvkem na péči, podmínky pro vydání oprávnění k poskytování sociálních služeb, inspekci poskytování služeb a předpoklady ve věznicích, v zařízení pro zajišťování cizinců a azylových zařízení.“³⁷

Slovní spojení sociální služba se používá pro označení významů. Za první, označuje druh sociální péče, které je poskytován státními institucemi ve prospěch jiné osoby. Za druhé, zahrnuje širší spektrum činností, které jsou poskytovány soukromými

³⁴ HOLUB, Martin, et al. *Typologie sociálních dávek a událostí v pojistném a nepojistném systému sociálního zabezpečení z hlediska vhodnosti a efektivity*. Vydal Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, vvi, 2019.

³⁵ TOMEŠ, Igor. *Úvod do teorie a metodologie sociální politiky*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-680-3.

³⁶ Tamtéž

³⁷ *Úplné Znění: Sociální zabezpečení*. 1474. Ostrava: Sagit, [1993?]-, 288 s. ÚZ. ISBN 978-80-7488-513-6. Str.126.

nebo veřejnými institucemi. Za třetí, zahrnuje také odbornou práci sociálních pracovníků ve prospěch lidí v sociální nouzi.³⁸ Sociální služby jsou součástí systému sociální ochrany a toto poskytování služeb by mělo být sociálně efektivní, tedy tam, kde je to potřebnější a nejúčinnější.³⁹ Sociální práce slouží jako prostředek k poskytování sociálních služeb. Sociální služby a práce v této oblasti představují klíčové nástroje pro provádění sociální politiky.⁴⁰

2.2 Zákon č.111/2006 sb. o pomoci v hmotné nouzi

Pomoc v hmotné nouzi upravuje zákon č. 111/2006 sb.⁴¹, který „*upravuje poskytování pomoci k zajištění základních životních podmínek fyzickým osobám, které se nacházejí v hmotné nouzi, prostřednictvím dávek pomoci v hmotné nouzi.*“⁴²

Zákon o životním a existenčním minimum č. 110/2006 Sb. má velký význam na posouzení hmotné nouze a všech okruh osob. Dávky hmotné nouze získávají ty osoby, kteří nemají dostatečné finanční prostředky pro zaplacení jednorázových výdajů a díky tomu jim může hrozit sociální vyloučení. Dále pokud po zaplacení nákladů na bydlení nedosahují existenčního minima a nemohou si finance zvýšit z důvodu špatného zdravotního stavu nebo věku a zároveň jsou ohroženy základní životní podmínky. V jiném případě mohou žádat osoby, které postihla výjimečná událost jako živelná pohroma, požár apod.⁴³

Příspěvek na živobytí dostává nárok osoba v hmotné nouzi, kdy „*částka živobytí vychází z částek existenčního a životního minima upravených v zákoně o životním a existenčním minimum (ZŽEM), na její výši má vliv míra snahy zvýšit si příjem vlastním přičiněním, potřeba dietního a stravování a také výkon veřejné služby. Částka živobytí*

³⁸ TOMEŠ, Igor. *Úvod do teorie a metodologie sociální politiky*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-680-3.

³⁹ Tamtéž

⁴⁰ MATOUŠEK, Oldřich. *Základy sociální práce*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-473-7.

⁴¹ Zákon č. 110/2006 Sb. o pomoci v hmotné nouzi

⁴² *Úplné znění: Sociální zabezpečení*. 1474. Ostrava: Sagit, [1993?]-, 288 s. ÚZ. ISBN 978-80-7488-513-6. Str.213.

⁴³ KOTÝNKOVÁ, Magdalena. *Sociální ochrana chudých v České republice*. 1. Praha: Oeconomica, 2007, 134 s. ISBN 978-80-245-1302-7. Str.96.

společně posuzovaných osob činí součet jednotlivých částek živobytí všech společně posuzovaných osob.“⁴⁴ Tato dávka se vyplácí měsíčně.

Doplatek na bydlení je poskytována osobám, kteří nemají dostatečně velké příjmy na uhrazení nákladů na bydlení. Dále vlastníkům bytu na základě smlouvy, vlastníkům stavby, kteří splňují podmínky dané zákonem ohledně kvality bydlení. Doplatek na bydlení získává majitel bytu nebo na základě smlouvy jiné osoby, která byt užívá. Tato dávka se dává z důvodu, aby dotyčnému zbývala po zaplacení nájmu, nákladů na energii částka živobytí. Dnes výše nákladů na bydlení nesmí přesáhnout 1,3násobku částky na živobytí všech posuzovaných osob.⁴⁵ Tato dávka se vyplácí měsíčně.

Poslední dávka z pomoci v hmotné nouzi je mimořádná okamžitá pomoc. Ta se vyplácí jednorázově. Poskytnutí této dávky náleží osobám, které nemají nárok na poskytnutí dávek, ale hrozí jim újma na zdraví, osoby s mimořádnou událostí (živelná pohroma, ekologická havárie, požár apod.), nemají peníze na jednorázové zaplacení (zaplacení osobních dokladů, ztráta peněžních prostředků, oprava, nákup, úhrada předmětů dlouhodobé potřeby apod.), jsou ohroženy sociálním vyloučením, nebo pro uhrazení zájmových a vzdělávacích činností nezaopatřených dětí.⁴⁶

„Pro účely a posuzování stavu hmotné nouze se příjmy a sociální a majetkové poměry osob, která žádá o dávku, posuzují společně s příjmy a sociálními a majetkovými poměry dalších osob.“⁴⁷

2.3 Zákon č.155/1995 Sb. o důchodovém pojištění

Důchodové pojištění spadá do pojistných systémů sociálního zabezpečení. *„Účast na pojištění je povinná pro fyzické osoby uvedené v § 5. Pojištění se mnou dobrovolně účastnit též osoby uvedené v § 6. Pojištěncem se pro účely pojištění rozumí osoba, která je nebo byla účastněna pojištění.*“⁴⁸

⁴⁴ BŘESKÁ, Naděžda, Tomáš URBAN a Lucie VRÁNOVÁ. *Dávky pomoci v hmotné nouzi*. 1. Olomouc: ANAG, [2019]. Práce, mzdy, pojištění. ISBN 978-80-7554-213-7. Str.19.

⁴⁵ Pomoc v hmotné nouzi. *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. 2022 [cit. 2023-04-19]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/pomoc-v-hmotne-nouzi>

⁴⁶ Tamtéž

⁴⁷ *Úplné Znění: Sociální zabezpečení*. 1474. Ostrava: Sagit, [1993?]-, 288 s. ÚZ. ISBN 978-80-7488-513-6. Str.213

⁴⁸ 155/1995 Sb. Zákon o důchodovém pojištění

Existuje několik typů důchodů, které jsou poskytovány z důchodového pojištění, včetně důchodu starobního, invalidního, vdovského, vdoveckého a sirotčího. Výše důchodu je určena kombinací základní výměry a procentní výměry. Základní výměra je stanovena jako procento průměrné mzdy a procentní výměra se určuje jako procento výpočtového základu pro starobní a invalidní důchod, dále procentní výměra důchodu zemřelého pro vdovské, vdovecké a sirotčí důchody.⁴⁹

Pro nárok na starobní důchod je důležitý věk a doba pojištění. Starobní důchod se většinou poskytuje od 62 let věku, ale také závisí na minimální době pojištění, která se liší podle roku narození. Pokud žadatel tuto dobu nedosáhne, může požádat ve věku 67 let, ale stále potřebuje minimálně jednu čtvrtinu doby pojištění. V případě přerušení platby pojištění, se může počítat náhradní doba pojištění, jako například mateřská, rodičovská dovolená, nemocenské dávky, péče o třetí osobu, vojenská služba nebo podpora v nezaměstnanosti.⁵⁰

Odchod do důchodu je důležitou životní etapou, ale může být pro každého seniora jiný v závislosti na okolnostech. Pro někoho, kdo se potýká se zdravotními problémy, neschopnost vykonávat práci a častými nemocemi, může být důchod vítanou úlevou. Na druhé straně může být pro někoho, kdo ztratil práci a mít oficiální nárok na starobní důchod řešením. Nicméně, ztráta práce může být velkým stresovým faktorem pro seniory, kteří se potýkají s pocitem ohrožení, nejistoty a strachu z budoucnosti. Deprese u starších lidí může být důsledkem mnoha faktorů (nedostatek kontaktu s rodinou, přáteli, ztráta soběstačnosti, sociální izolace apod.) Navíc kromě toho může být pracovní neaktivita seniorů rizikovým faktorem pro chudobu a sociální vyloučení.⁵¹

⁴⁹ ARNOLDOVÁ, Anna. *Sociální zabezpečení I: sociální zabezpečení v České republice, lékařská posudková služba, pojistné, systémy sociálního zabezpečení*. Praha: Grada, 2012. Aktuální legislativa. ISBN 978-80-247-3724-9.

⁵⁰ HOLUB, Martin, et al. *Typologie sociálních dávek a událostí v pojistném a nepojistném systému sociálního zabezpečení z hlediska vhodnosti a efektivity*. Vydal Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, vvi, 2019.

⁵¹ SKOPALOVÁ, Jitka. *Sociální patologie a prevence u seniorů*.

3 Sociálně patologické jevy v životě lidí žijících na ubytovnách

„Sociálně patologické jevy mají všechny známky sociálních jevů včetně nadindividuálnosti. Znamená to, že nezávisle na tom, zda si je subjekt, jednotlivec, uvědomuje či nikoliv.“⁵²

Sociální patologie představuje komplexní označení pro nezdravé, abnormální a obecně nežádoucí společenské jevy, které nelze přiřadit k jednomu samostatnému vědnímu oboru. Tato disciplína se zabývá zkoumáním pravidelností chování, které společnost hodnotí jako nežádoucí, a to zejména z hlediska porušování sociálních, morálních či právních norem.⁵³

Herbert Spencer je označován jako autor pojmu sociální patologie, který se snažil najít analogie mezi biologickou a sociální patologií, a to mezi strukturami a funkcemi biologického organismu a společenského organismu.⁵⁴

Sociální deviace se vyskytuje v situacích, kdy se chování jedince vymyká očekávání, standardům a norem, které jsou v dané společnosti ustálené. Tento druh chování může být vnímán jako odchylka od obecně uznávaného způsobu jednání. Důraz se však neklade pouze na negativní projevy sociální deviace ve smyslu záškoláctví nebo krádeže, ale může mít i pozitivní vybočení z normy např. workoholismus, přehnaného dodržování společenských norem.⁵⁵ „Na rozdíl od sociální patologie je pojem deviace hodnotově a emocionálně neutrální.“⁵⁶

⁵² MÜHLPACHR, Pavel. Sociální patologie a sociální deviace. *Distanční studijní text*. Opava: Slezská univerzita, 2019., str. 31

⁵³ FISCHER, Slavomil a Jiří ŠKODA. *Sociální patologie: závažné sociálně patologické jevy, příčiny, prevence, možnosti řešení*. 2., rozšířené a aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing, 2014, 232 s. ISBN 987-80-247-5046-0.

⁵⁴ MÜHLPACHR, Pavel. Sociální patologie a sociální deviace. *Distanční studijní text*. Opava: Slezská univerzita, 2019.

⁵⁵ BĚLÍK, Václav, Stanislava SVOBODA HOFERKOVÁ a Blahoslav KRAUS. *Slovník sociální patologie*. 1. Praha: Grada, 2017. Pedagogika (Grada). ISBN ISBN978-80-271-0599-1.

⁵⁶ FISCHER, Slavomil a Jiří ŠKODA. *Sociální patologie: závažné sociálně patologické jevy, příčiny, prevence, možnosti řešení*. 2., rozšířené a aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing, 2014, 232 s. ISBN 987-80-247-5046-0. Str.16.

3.1 Negativní sociální jevy

3.1.1 Chudoba

Chudoba se vyznačuje nedostatkem zdrojů zejména materiálních, ale i kulturních. Jedná se problém, přičemž nedostatek materiálních zdrojů a materiální deprivace jsou klíčovými faktory při definování chudoby. Přesto se nedostatek prostředků neprojevuje v příjmech, ale také v dalších ukazatelích životní úrovně. Existuje několik typů chudoby: Absolutní chudoba, objektivní chudoba, subjektivní chudoba, relativní chudoba, přímá a nepřímá chudoba.⁵⁷

Mareš ve své knize *Sociologie nerovnosti a chudoby* říká, že chudoba je komplexní jev, jehož příčiny jsou mnohoznačné a těžko přehledné. Nicméně, existuje různé interpretace tohoto problému, které se vymezují vůči sobě a nabízejí odlišné přístupy k řešení této otázky. Jednou z těchto interpretací je pohled, že chudoba není výsledkem individuálního selhání nebo nedostatečnosti, ale spíše důsledkem nespravedlivého sociálního uspořádání společnosti. Z toho hlediska jsou příčiny chudoby vnímány jako vnější faktory, nad kterými nemají chudí žádnou kontrolou. Mezi tyto faktory patří například nízké mzdy, nedostatek pracovních příležitostí a diskriminace. Na druhé straně existuje i názor, že chudoba je důsledkem individuálních nedostatků, jako jsou lenost, neprozíravost. V tomto pojetí je chudoba považována za výsledek amorálního jednání jednotlivců, které lze překonat kultivací, disciplínou a novými postoji. Dalším přístupem k chudobě je pohled, že se jedná o důsledek situačních faktorů. Tento názor spojuje chudobu s konceptem cyklu deprivace a kulturou bídy. Z toho hlediska být chudý znamená většinou být deprivován, což se projevuje nejen fyzickým či psychickým strádáním, ale také nedostatkem něčeho, co je v dané společnosti obecně považováno za hodnotu. Jako jeden z klíčových pojmů spojovaných s chudobou se v moderním diskursu objevuje koncept deprivace, vedle pojmů nerovnosti, sociální spravedlnosti a vyloučení. Tyto pojmy jsou úzce propojeny a společně odrážejí rozmanité aspekty problému chudoby.⁵⁸

V této souvislosti lze konstatovat, že přechod od konceptu chudoby k sociální exkluzi zahrnuje nejen změnu zaměření pozornosti z chudoby na sociální vyloučení,

⁵⁷ BĚLÍK, Václav, Stanislava SVOBODA HOFERKOVÁ a Blahoslav KRAUS. *Slovník sociální patologie*. 1. Praha: Grada, 2017. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-271-0599-1.

⁵⁸ MAREŠ, Petr. *Sociologie nerovnosti a chudoby*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1999. Základy sociologie. ISBN 80-85850-61-3.

ale také významný posun v interpretaci samotného jevu chudoby. Chudoba už není pouze chápána jako problém distribuce, tedy nedostatek materiálních zdrojů pro chudé, nýbrž jako problém neadekvátní sociální integrace těchto jedinců a jejich nedostatečného zapojení do společnosti, což je zdrojem jejich bezmocnosti. Koncept sociální exkluze odhaluje chudobu jako systematický proces vyloučení jednotlivců a skupin, jejich společenské a prostorové izolace a na druhé straně jako proces oslabování sociálních vazeb ve společnosti.⁵⁹ „Chudobu pravděpodobně není ani nutnou ani postačující podmínkou sociální exkluze, je však s ní spojována.“⁶⁰

3.1.2 Nezaměstnanost

Nezaměstnanost se vyskytuje, když jedinec, který je schopen a ochoten pracovat, není placeně zaměstnán. Nejvíce vyvíjejí snahu pracovat, když se jedná o úřad práce.⁶¹ Nezaměstnanost je sociální jev, který má selektivní účinky a nejvíce postihuje tzv. rizikové skupiny lidí. Tyto skupiny jsou často tvořeny lidmi bez kvalifikace a pracovních dovedností, kteří žijí mimo pracovní trh a jsou závislí na dávkách od úřadu práce. Tyto faktory přispívají k vytvoření třídy deklasovaných. Ztráta má patologické symptomy na dvou úrovních. Na úrovni jednotlivce dochází k problémům v chování a psychickým a tělesným zdraví a také problémům v rodině. Na úrovni společnosti se zvyšuje konzumace alkoholu, tabáku a drog, zejména u mladých lidí. Dále se zvyšuje výskyt nemocí a spotřeba léků, sebevražedné pokusy, kriminalita a násilí a také rasové a meziskupinové konflikty. Tyto patologické symptomy představují velký problém pro společnost a je důležité se snažit minimalizovat dopady nezaměstnanosti na obyvatelstvo.⁶² „Vysoká míra nezaměstnanosti nepříznivě ovlivňuje společenské klima, zhoršuje hospodářskou situaci států, spokojenost a zdraví lidí. Ztráta práce však ponižuje člověka, který umí a chce pracovat, narušuje jeho psychickou pohodu, poškozují život jeho rodiny.“⁶³

⁵⁹ MAREŠ, Petr. *Faktory sociálního vyloučení*. VÚPSV, výzkumné centrum Brno, 2006. isbn: 80-87007-15-8

⁶⁰ SIROVÁTKA, Tomáš, et al. Monitorování chudoby v České republice. *Monitoring Poverty in the Czech Republic.*] Sborník Prací Fakulty Sociálních Studií Brněnské Univerzity, *Sociální Studia*, 2002, 9.Str.32.

⁶¹ MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. 1. Praha: Portál, 2003, 288 s. ISBN 80-717-8549-0. Str.125.

⁶² BUCHTOVÁ, Božena, Josef ŠMAJS a Zdeněk BOLELOUCKÝ. *Nezaměstnanost*. 2., přepracované a aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing, 2013, 192 s. ISBN 978-80-247-8584-4.

⁶³ Tamtéž, Str.10.

Pokud je někdo dlouhodobě nezaměstnaný, existuje vyšší pravděpodobnost, že se dostane do kriminálního prostředí. Lidé, kteří se s touto situací potýkají, ztrácejí pracovní návyky a postupně si zvykají na nečinnost, což dále zvyšuje jejich závislost na sociální podpoře. To se negativně projevuje na jejich sociálním statusu, což zvyšuje propad jejich životní úrovně a často vede k jejich izolaci od společnosti. Tento proces má tendenci postupovat stále více a více, což může mít vliv na životní situaci jednotlivců, kteří se s nezaměstnaností potýkají.⁶⁴

3.1.3 Bezdomovectví

Bezdomovec představuje stav, kdy člověk ztratil své trvalé bydliště a nemá k dispozici žádné jiné stabilní ubytování. Tento stav většinou souvisí s dalšími ztrátami, jako jsou ztráta rodiny a zaměstnání. Bezdomovci se ocitají na okraji společnosti, neboť nemají téměř žádné vazby.⁶⁵

Bezdomovství je složitý jev, který lze definovat různými způsoby. Vágnerová uvádí, že tradiční definice bezdomovec jako osoby, která ztratila nebo opustila svůj domov, svůj byt či jiné ubytování nedokáže plně zachytit celou škálu situací, které mohou vést k bezdomovectví. Říká, že tato definice je nepřesná a nedostatečná, neboť se soustředí pouze na osoby, které jsou bez přístřeší na ulici či ve veřejných prostranstvích, a nebere v potaz skryté bezdomovce. Dále, že existuje celá řada situací, které mohou vést k tomu, že se člověk ocitne bez přístřeší. Například lidé, kteří mají nejisté bydlení kvůli neplacení nájemného nebo kvůli tomu, že je jejich budova určena k demolicí, mohou být také označováni jako bezdomovci. A právě mezi těmito extrémy se nacházejí lidé v rozličných životních situacích, jako jsou ti, kteří mají nouzové ubytování na kratší nebo delší období, nebo lidé, kteří sice mají samostatné bydlení, ale nedostávají se jim základního zdravotního standardu, nemají přístup k cenově dostupnému bydlení, nebo jim není nabízena dostatečná nabídka bytů. Je důležité brát v potaz celou škálu situací, které mohou vést k bezdomovectví.⁶⁶

V knize *Bezdomovectví v kontextu ambulantních sociálních služeb* je diskuse o příčinách bezdomovectví je přirovnávaná k atribuční teorii z kognitivní psychologie.

⁶⁴ VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese: variabilita a patologie lidské psychiky*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-717-8214-9.

⁶⁵ Tamtéž

⁶⁶ HRADEČTÍ, Vlastimila, Ilja. *Bezdomovectví: Extrémní vyloučení*. Praha: Naděje, občanské sdružení, 1996. ISBN 80-902292-0-4.

Atribuční teorie se zaměřuje na způsob, jakým lidé přisuzují rysy a příčiny chování druhým. Tento proces je rozdělen na atributy situační, které se mění v závislosti na situaci, a atributy dispoziční, které jsou neměnné a ovlivněné vlastnostmi jedince. Dále kniha říká, že veřejnost se často vyrovnává se sociálně patologickými skupinami obyvatel tím, že jim přisuzuje falešné rysy a zjednodušuje si pohled na tuto skupinu. Nejčastější základní atribuční chybou je nesprávné přisuzování dispozičních atributů, když by měly být přisouzeny atributy situační. Tento rozdíl můžeme přirovnat k rozdělení příčin bezdomovectví na objektivní a subjektivní. Zatímco objektivní příčiny jsou spojovány se systémovými chybami, které vedou k tomu, že se jedinec stane bezdomovcem, subjektivní příčiny spočívají v nepříznivých vlastnostech jedince.⁶⁷

3.2 Sociální deviace

3.2.1 Kriminalita

Kriminalita je jev, který představuje problém pro celou společnost a jako takový je předmětem zájmu více vědních disciplín. Tento jev lze chápat striktně v rámci trestního práva, avšak kriminologie se snaží pojmový rámec rozšířit také na sociálně patologické jevy, které sice nemusí být regulovány trestním právem, ale přesto úzce souvisí s trestnou činností.⁶⁸

Trestný čin je obvykle spojen s aktivním jednáním a může být proveden úmyslně nebo z nedbalosti. V rámci konceptu kriminality je pojem protispolečenského jednání, které znamená záměrné nebo úmyslné porušení společenských norem, ekonomických, politických a morálních zásad společnosti. Takové chování zahrnuje systematické i příležitostné porušování právních norem a je považováno za nežádoucí sociální deviaci.⁶⁹

Kriminální chování je důsledkem různých faktorů (biopsychosociální). Biologické faktory jako pohlaví a věk, které přispívají k větší pravděpodobnosti kriminálního jednání u mužů a mladších jedinců. Kromě těchto biologickým faktorům jsou další faktory,

⁶⁷ MAREK, Jakub, Aleš STRNAD a Lucie HOTOVCOVÁ. *Bezdomovectví: v kontextu ambulantních sociálních služeb*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0090-1.

⁶⁸ BĚLÍK, Václav, Stanislava SVOBODA HOFERKOVÁ a Blahoslav KRAUS. *Slovník sociální patologie*. Praha: Grada, 2017. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-271-9967-9

⁶⁹ KRAUS, Blahoslav a Jolana HRONCOVÁ. *Sociální patologie*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2007. ISBN isbn-978-80-7041-896-3.

jako jsou psychické a sociální faktory. Psychické faktory mohou zahrnovat vysokou dráždivost, impulzivitu, nižší míru tolerance frustrace, nízkou rozumovou schopnost, poruchy osobnosti. Sociální faktory jako rodina mohou také přispět ke vzniku kriminálního chování, zejména když rodiče nejsou schopni plnit své rodičovské povinnosti.⁷⁰ Z těchto důvodů je důležité porozumět faktorům, které mohou přispět k vzniku a rozvoji kriminálního chování, aby se mohla vyvinout účinná prevence.

Podle výzkumu Institutu pro kriminologii a sociální prevenci (IKPS) kde uvádí, že „*Osoby, které recidivovaly byly statisticky vysoce významně častěji poprvé odsouzeny ve věku mladistvém (15–18 let).*”⁷¹ To potvrzuje i doktor Slavomil Fischer a docent Jiří Škoda, kde ve své publikaci hovoří o tom, že značná část vězeňské populace je tvořena mladými lidmi, tedy do 26. věku života.⁷²

3.2.2 Alkoholismus

„*Jedná se o chorobný návyk (závislost) při používání alkoholu. Alkohol patří k nejstarším a nejrozšířenějším drogám po celém světě. Je to jev nebezpečný jak z hlediska jedince (poškození zdraví), tak společnosti.*“⁷³

Jedním z výhod označení alkoholismu jako choroby je, že tím dochází ke snížení společenského stigma a alkoholik se stává pacientem. Nicméně, je důležité si uvědomit, že alkoholismus je celoživotní poruchou. A drogou se považuje každá látka, která může ovlivnit chemické procesy v těle, například léčivě nebo k úpravě duševního stavu. Avšak, užití drog nese určitá rizika, jako jsou závislost, psychické i fyzické problémy a dokonce smrt. Mezi tyto drogy patří i alkohol.⁷⁴

⁷⁰ FISCHER, Slavomil a Jiří ŠKODA. *Sociální patologie: závažné sociálně patologické jevy, příčiny, prevence, možnosti řešení*. 2., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2014. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-5046-0.

⁷¹ SCHEINOST, Miroslav, ed. *Vybrané výsledky výzkumu IKSP v letech 2004-2007: základní informace o vybraných výzkumných projektech Institutu pro kriminologii a sociální prevenci, dokončených v letech 2004-2007* [online]. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2009 [cit. 2023-04-20]. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-086-1. Str.73

⁷² FISCHER, Slavomil a Jiří ŠKODA. *Sociální patologie: závažné sociálně patologické jevy, příčiny, prevence, možnosti řešení*. 2., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2014. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-5046-0. Str.171.

⁷³ BĚLÍK, Václav, Stanislava SVOBODA HOFERKOVÁ a Blahoslav KRAUS. *Slovník sociální patologie*. 1. Praha: Grada, 2017. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-271-0599-1. Str.8.

⁷⁴ SANDOROVÁ, Radka, et al. Droga jménem alkohol. *Kontakt*, 2006, 8.2: 358-365.

Někteří jedinci mají biologické predispozice, které způsobují, že po užití psychoaktivní látky pocítují příjemné pocity a nezaznamenávají tak zřetelné obtíže, jako je například kocovina. Psychické faktory jako způsob prožívání, hodnocení situací a chování také zvyšují tendenci k užívání psychoaktivních látek. Sociální faktory, jako je rodina, sociální skupina a životní prostředí, také mohou hrát důležitou roli v rozvoji závislosti.⁷⁵

Významný autor Jaroslav Skála, specialista na léčení alkoholu uvádí, že alkoholismus prochází čtyřmi fázemi, přičemž každá má charakteristické příznaky, které jsou běžné u většiny lidí s touto závislostí. Délka každé fáze se může nabízet v závislosti na jednotlivcích a jejich prostředí. V první fázi, tzv. počáteční fázi, lidé často považují společenské pití za úlevu. Druhá fáze, varovná fáze, začíná, když lidé začínají pít alkohol jako jediný zdroj potřebných látek do těla. Třetí fáze, rozhodná fáze, zahrnuje ztrátu kontroly množství a frekvence pití alkoholu. V této fázi se objevuje fyzická závislost na alkoholu, která trvá, dokud se člověk neopije. Poslední, čtvrtá fáze, terminální fáze, je charakterizovaná nárůstem potřebou alkoholu, která začíná ráno a končí večer. Osoby trpící touto fází se opíjejí během dne a opila může trvat i několik dní, dokud se fyzicky nevyčerpají.⁷⁶

Dále je dobré zmínit, že studie provedené na dvojčatech ukázaly, že dědičnost hraje značnou roli při vzniku závislosti na alkoholu. Výskyt alkoholu v rodině, zejména u otce alkoholika, výrazně zvyšuje riziko vzniku alkoholové závislosti.⁷⁷

Závislost na alkoholu má negativní sociální důsledky, jak v pracovním, tak rodinném životě. V práci dochází ke snížení pracovní výkonnosti, neschopnosti dodržovat pravidelnou docházku a problémům s nadřízenými. Závislí lidé také mívají změněné sebehodnocení a nedokážou být sebekritičtí. V rodinném životě dochází k narušení mezilidských vztahů. Závislí lidé jsou často afektivně výbušní a agresivní a chovají se bezohledně ke své rodině. Alkohol má devastující účinky na rodinné,

⁷⁵ FISCHER, Slavomil a Jiří ŠKODA. Sociální patologie: závažné sociálně patologické jevy, příčiny, prevence, možnosti řešení. 2., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2014. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-5046-0.

⁷⁶ SKÁLA, Jaroslav. Alkoholismus: terminologie, diagnostika, léčba a prevence. Praha: Státní zdravotnické nakladatelství, 1957.

⁷⁷ FISCHER, Slavomil a Jiří ŠKODA. Sociální patologie: závažné sociálně patologické jevy, příčiny, prevence, možnosti řešení. 2., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2014. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-5046-0.

materiální, sociální a psychické zdraví. Alkohol má ve společnosti určitou sociální funkci, ale společnost očekává, že lidé znají hranice přijatelného chování. Česká společnost je tolerantní k alkoholikům, ale závislost není tolerována. Závislost na alkoholu přináší sociální stigma a snižuje schopnost plnit základní sociální role. Alkohol odstraňuje zábrany a narušuje schopnost sebeovládání, což zvyšuje riziko například nehod, úrazů anebo trestné činnosti. Neléčený alkoholik může skončit jako bezdomovec. Jediným způsobem, jak zachránit rodinu, je získání spolupráce závislé osoby s terapií.⁷⁸

3.2.3 Nikotinismus

Mezi běžné a tolerované formy závislosti patří nikotinismus. Tabák, jako legální a snadno dostupná droga je široce akceptována ve společnosti.⁷⁹

„Je to činnost poškozující zdraví, které lze předcházet. Nikotin je vysoce návyková součást tabákových produktů. Závislosti na nikotinu se rozvíjí velmi rychle, důvody relapsu jsou především přítomnost abstinčních příznaků.“⁸⁰

Zneužívání nikotinu v rámci širokého spektra tabákových výrobků má závažné zdravotní důsledky. V tabákových výrobcích se nachází více než tisíc různých chemických sloučenin, z nichž nikotin představuje právě nevyraznější psychoaktivní látku. Jeho účinky se projevují zejména v podobě změn v nálad, redukce stresu a zvýšení výkonu. Nejpopulárnějším způsobem, jak se nikotin dostává do organismu, je kouření cigaret.⁸¹

Tabákové výrobky jsou spojovány s řadou zdravotních rizik a přispívají k výskytu různých nemocí, včetně předčasného úmrtí. Mezi nejčastější formy užívání tabáku patří kouření cigaret. Dále další formy je kouření doutníků, dýmek, žvýkání tabáku

⁷⁸ VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese: variabilita a patologie lidské psychiky*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-717-8214-9.

⁷⁹ BĚLÍK, Václav, Stanislava SVOBODA HOFERKOVÁ a Blahoslav KRAUS. *Slovník sociální patologie*. 1. Praha: Grada, 2017. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-271-0599-1.

⁸⁰ KASTNEROVÁ, Markéta; ŽIŽKOVÁ, Blanka. „Kouření jako zdravotně sociální problém.“. *Prevence úrazů*, 2007.

⁸¹ FISCHER, Slavomil a Jiří ŠKODA. *Sociální patologie: závažné sociálně patologické jevy, příčiny, prevence, možnosti řešení*. 2., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2014. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-5046-0.

nebo šňupání šňupacího tabáku. Nicméně, také pasivní kouření produktů hoření tabáku může mít zdravotní dopady⁸².

Obecně se říká, že nízká úroveň vzdělání, kouření rodičů, vrstevníků a vystavení dětí pasivnímu kouření zvyšuje pravděpodobnost, že se děti stanou kuřáky v budoucnosti. Zatímco prostředí má silný vliv na to, zda dítě začne kouřit, postupná závislost na kouření a pravidelné kouření jsou výrazně ovlivněny genetickými faktory, jako jsou pohlaví, osobní charakteristiky. První pokusy o kouření se obvykle uskutečňují v dětství nebo během dospívání.⁸³ Vzájemná provázanost kuřáctví s dalšími rizikovými chováními neplatí pouze pro dospělé, ale i pro děti a mládež. Znamená to, že existuje silná spojitost mezi kuřáctvím a jinými druhy rizikového chování u mladých lidí. Navíc je u mladších jedinců vyšší riziko, že se stanou závislými na nikotinu.⁸⁴

U dospívajících patří závislost na tabáku mezi jedno z rizikových chování a často souvisí s dalšími nebezpečnými aktivitami. Proto je důležité při prevenci a léčbě této závislosti brát v úvahu komplexní rizikové chování.⁸⁵ Léčba závislosti na kouření je často problematická a má poměrně nízkou úspěšnost.⁸⁶

⁸² KASTNEROVÁ, Markéta; ŽIŽKOVÁ, Blanka. „Kouření jako zdravotně sociální problém.“. *Prevence úrazů*, 2007.

⁸³ HRUBÁ, Drahoslava, et al. Chut' první cigarety: ovlivňuje vývoj kuřáckého chování?. *Czecho-Slovak Pediatrics/Cesko-Slovenska Pediatrie*, 2011, 66.1.

⁸⁴ ZIKMUNDOVÁ, Květuše; ZAVÁZALOVÁ, Helena; ZAREMBA, Vladimír. Děti staršího školního věku a nikotinismus. *Co je to věda?*, 2005, 94.

⁸⁵ KRÁLÍKOVÁ, Eva, et al. Doporučení pro léčbu závislosti na tabáku. *Čas lék čes*, 2005, 144.5: 327-333.

⁸⁶ FISCHER, Slavomil a Jiří ŠKODA. Sociální patologie: závažné sociálně patologické jevy, příčiny, prevence, možnosti řešení. 2., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2014. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-5046-0.

4 Výzkumné šetření

V předchozí části mé bakalářské práce jsem se věnovala teoretickým aspektům sociálního bydlení, sociální politiky a sociální patologie. Nyní se budu zaměřovat na empirickou část, která má za cíl zjistit, jaké prostředky vedly k tomu, že člověk musel využít služeb ubytovny v Královéhradeckém kraji.

Pro tento výzkum jsem zvolila kvalitativní metodu v podobě polostrukturovaných rozhovorů s informátory, kteří využili nebo i nadále využívají služby ubytovny.

4.1 Koncepce výzkumného šetření

Empirická část této práce je založena na kvalitativním výzkumu, který proběhl formou polostrukturovaných rozhovorů v prosinci 2022 a leden 2023. Tento typ rozhovorů mi umožní získat detailní informace o jejich zkušenostech s ubytováním na ubytovnách, včetně okolností, které je do této situace přivedly. Tento typ rozhovoru také umožňuje informátorům volně vyjadřovat své názory a zkušenosti, což mi umožní získat komplexní pohled na tuto problematiku.

Cíl výzkumného šetření:

Zjistit příčiny, proč tito vybraní informanti jsou na vybrané ubytovně v Královohradeckém kraji, a jaká je jejich momentální situace.

K tomuto cíli jsem stanovila několik výzkumných otázek, které mi pomohou získat potřebné informace.

Výzkumné otázky:

VO1: Jak vybraní informanti vnímají svoji minulost?

VO2: Jak vybraní informanti popisují svoji momentální situaci?

VO3: Jak vybraní informanti plánují svůj osobní život nadále?

Při použití metody polostrukturovaného rozhovoru jsou klíčové tazatelské otázky, které slouží jako metoda pro získávání kvalitativních dat v rámci výzkumného šetření. Tyto otázky jsou vytvořeny na základě jednotlivých výzkumných otázek a tvoří základní

strukturu pro rozhovor s informanti. Díky tomu lze systematicky získávat informace o příčinách, které vedly k ubytování informanta na vybrané ubytovně v Královohradeckém kraji.

Tazatelské otázky:

VO1: Jak vybraní informanti vnímají svoji minulost?

TO1: Jaké bylo Vaše dětství?

TO2: Jaké bylo Vaše dospívání?

TO3: Navázali jste hlubší partnerské vztahy?

TO4: Objevili se u Vás negativní sociální jevy, asociální jevy nebo sociálně patologické jevy (bezdomovectví, nezaměstnanost, agrese, vandalismus, domácí násilí, kriminalita, prostituce, závislosti)?

TO5: Jak jste se dostal/a na ubytovnu?

VO2: Jak vybraní informanti popisují svoji momentální situaci?

TO1: Jak jste momentálně spokojeni?

TO2: Jaká je momentálně Vaše finanční situace?

TO3: Využíváte nějaké sociální služby?

TO4: Pokračujete ve svých sociálních deviacích?

VO3: Jak vybraní informanti plánují svůj osobní život nadále?

TO1: Máte chuť změnit svůj život?

TO2: Co jste schopni pro to udělat?

4.2 Metodologie sběru dat

Pro dosažení výzkumného cíle byla zvolena kvalitativní výzkumná strategie, která mi umožnila detailní analýzu jedinečných názorů a postojů informantů. K tomuto účelu byly využity rozhovory, konkrétně polostrukturované rozhovory s předem stanovenou základní strukturou otázek. Informanti byli vybíráni náhodným výběrem, s ohledem na jejich ochotu sdílet své životní příběhy.

V rámci výzkumného šetření bylo provedeno celkem 5 rozhovorů s jednotlivci, kteří buď stále bydlí nebo v minulosti pobývali na konkrétní ubytovně v Královohradeckém kraji. Rozhovory byly uskutečněny v hospodě, která byla součástí ubytovny, a to v prosinci 2022 a leden 2023, v prostředí přirozeném pro informanty. Před každým rozhovorem jsem si vytvořila poznámkových arch v aplikaci Word, do kterého jsem si zapisovala odpovědi. Se souhlasem respondentů jsem také nahrávala celý průběh rozhovorů, což mi umožní získat co nejpřesnější záznam pro další analýzu dat.

Na začátku každého rozhovoru jsem vysvětlila informantů, jaký je výzkumný cíl této bakalářské práce a jaké jsou důvody, proč se zabývám tímto tématem. Také jsem jim sdělila, jak by mohly být výsledky této práce využity a jaká je jejich role v tomto procesu. Důležitým aspektem bylo také zdůraznění, že veškerá data získaná z rozhovorů budou použita pouze pro výzkumné účely a budou zpracovány anonymně. Kladla jsem otázky postupně a snažila jsem se být co nejjasnější, aby informantům bylo zřejmé, co se od nich očekává. Pokud jsem si nebyla jistá, zda jsou některé otázky dostatečně srozumitelné, vysvětlila jsem je podrobněji nebo jsem je formulovala jinak.

4.3 Výzkumný vzorek

V rámci výzkumného šetření byli osloveni 5 informantů, kteří pobývají na ubytovně v Královohradeckém kraji. Tito informanti byli náhodně vybráni s ohledem na jejich ochotu podělit se o své zkušenosti a informace.

Věkové rozpětí informantů se pohybovalo mezi 58–70 lety a každý z nich původem pochází z různých míst České republiky, včetně jednoho zástupce ze sousední země. Z celkového počtu jsou čtyři muži a jen jedna je žena, která je romského původu.

Přestože informanti pocházeli z různých míst, na jediné ubytovně se setkali, a to je právě místo, které je předmětem výzkumného šetření.

Informant č.1: Muž, 70 let, základní vzdělání

Informant č.2: Žena, 67 let, Romského původu, základní vzdělání

Informant č.3: Muž, 66 let, základní vzdělání

Informant č.4: Muž, 60 let, střední odborné vzdělání zakončené výučním listem

Informant č.5: Muž, 58 let, Slovák, střední odborné vzdělání zakončené výučním listem

4.4 Ubytovna v Královohradeckém kraji

Pro své výzkumné šetření jsem si vybrala konkrétní ubytovnu nacházející se v Královohradeckém kraji, která v roce 2015 požádala o změnu účelu využití budovy. Z rodinného domu využila druhé patro ke změně užívání a přeměnila ji na ubytovací zařízení s restaurací v přízemí.

Ubytovna se skládá z dvanácti obytných místností, společné kuchyně pro všechny hosty, dvou předsíní, dvou koupelí a tří sociálních zařízení. Pobytové místnosti jsou standardně vybaveny postelí, skříní, židlí a stolem. Z celkového počtu pokojů jsou čtyři jednolůžkové a osm dvoulůžkových s minimální povolenou plochou, tj. 8m² jednolůžkové pokoje a 12,6m² dvoulůžkové. Cena za měsíc jednolůžkového pokoje je 7 700 Kč na a dvoulůžkového pokoje za cenu 6 500 Kč za jedno lůžko. Tyto ceny jsou včetně daně z přidané hodnoty (DPH) a všech příslušných poplatků, jako jsou energetické náklady, poplatek za ubytování městu a popelnice. Díky kolaudaci na ubytovací zařízení si hosté mohou žádat o doplatek na bydlení od úřadu práce a majitel jim poskytuje ubytovací smlouvu. Trvalý pobyt je na této ubytovně umožněn. Jednou z nevýhod této ubytovny je fakt, že se nachází v druhém patře s velkým množstvím schodů. Tato situace může být problematická pro strašlivé osoby s omezenou pohyblivostí.

Ubytovna má momentálně plnou kapacitu a ubytovává muže i ženy dohromady. Mezi obyvateli ubytovny jsou lidé různých věkových kategorií a převážně romského původu. Nejmladší osoba má 42 let, zatímco nejstarší osobě je 76 let. Vlastník ubytovny nepovoluje rodinu respektive, bydlet na ubytovně s dětmi. Návštěvy na ubytovně jsou přísně zakázané a hosté s návštěvou musí jít buď města nebo mají možnost využít venkovní posezení. Pro účely této kontroly byl nainstalován kamerový systém, který pokrývá celý areál ubytovny. Tento kamerový systém byl určen s cílem zlepšit bezpečnost ubytovaných a také slouží jako nástroj pro monitorování chování a činností lidí v celém areálu. Do přílohy č.1 bude vložena kopie ubytovací smlouvy obsahující seznam zákazů a povinností pro ubytované osoby.

Tato ubytovna spolupracuje s organizacemi, které se zaměřují na hledání ubytování pro lidi bez přístřeší. Tyto organizace zahrnují oblastní charitu, Červený kříž a LDN. Kromě toho oblastní charita poskytuje těmto lidem potraviny na celý měsíc. Je důležité, aby si tato ubytovna udržela tyto spolupráce i na dále a mohli společně zajistit zlepšení kvality života pro lidi, kteří jsou v nouzi.

4.5 Analýza získaných dat výzkumného šetření

4.5.1 VO1 – Jak vybraní informanti vnímají svoji minulost?

Cílem VO1 bylo zjistit, jak vybraní informanti vnímají svou minulost, a to prostřednictvím pěti tazatelskými otázkami, které se zaměřovaly na různá období jejich života.

První tazatelská otázka TO1: U všech pěti informantů se shodovalo to, že oba rodiče byli přítomni během jejich výchovy v dětství. Avšak, způsob, jakým byli vychováni, se u nich lišil. Informant č.1 a č.3 popsali tvrdou výchovu ze strany otce, kteří byli povoláním vojáci. Informant č.1 „*Žil jsem s mamkou a tátou, ale táta byl pedant. Za každou blbost mě mlátil, ale s mamkou jsem také neměl dobrý vztah, byla závislá na alkoholu. Ze školy na nás poslali hygienu, spal jsem doma na zemi. Přišli, jestli máme doma pořádek.*“ Informant č.3 „*My jsme měli tvrdou výchovu, fotr byl lampasák. Byl pedant musel mít vyčištěný boty, všechno srovnaný. Mamka se mě zastávala, když se táta rozčiloval.*“ Na druhé straně tři zbylí informanti se k výchově svých rodičů nevyjadřovali negativně. Zajímavým poznatkem bylo, že informant č.5 začal kouřit cigarety již v deseti letech, zatímco zbylí v té době nekouřili a ani to nezkoušeli. „*Fajne, celou dobu byli spolu 50 let, až do kdy mi zemřela maminka. Já jsem byl nejmladší z 5 sourozenců, takže mě nemlátili vůbec. V první třídě jsem šel prvýkrát za školu, protože jsem nechtěl chodit na náboženství, pak už nikdy. Chodili jsme fajčit, to je normálně, jako 10 ročný, během vyučování na záchod.*“

Druhá tazatelská otázka TO2: Informant č.1 se rozhodl opustit v průběhu studia střední školu a rozhodl se jít pracovat. Informant č.2 ukončila své vzdělání hned po základní škole. Poté začala kouřit cigarety a již v sedmnácti letech se stala poprvé matkou. „*Cigarety jsem kouřila, to jo od 13 let a alkohol ne to už jsem měla děti, žádná práce.*“ Informant č.3 také vzdal střední školu a též začal pracovat na plný úvazek a také v tomto období dospívání začal kouřit cigarety. „*Nešel jsem na střední školu neměl jsem na to hlavu a hned jsem šel do práce. Od 16 let jsem pracoval. Vem si, že do 89 kdo nepracoval byl příživník a byl trestně stíhaný. Každý měl v občance razítko zaměstnavatele a policajti třeba chodili dopoledne a když tě chytli, tak se zajímali, proč nejsi v práci. Takže, nechodit do práce byl trestný čin.*“ Informant č.4 se rozhodl pokračovat ve studiu po základní škole na střední odborném učilišti v oboru automechanika a přivydělával si brigádami, aby pomohl své rodině finančně. Informant

č.5 také pokračoval své studium na středním odborném učilišti oboru obráběč kovů a též si přivydělával brigádami.

Zjistilo se tedy, že pouze dva z pěti informantů mají střední odborné vzdělání, zatímco tři mají jen základní vzdělání.

Třetí tazatelská otázka TO3: O pěti informantech se zjistilo, že čtyři z nich navázali v minulosti hlubší partnerské vztahy, které vedly k vytvoření rodiny. Informant č. 1 prožil rozvod s manželkou kvůli alkoholu, se kterou měl předtím dvě děti. „*Chodil jsem obden z práce přímo na pivo, deset piv jsem vypil, pěti let takhle.*“ Informant č.2 měla manžela a spolu měli šest dětí, ale manžel zemřel na rakovinu. Informant č.3 byl ve svazku manželském, ale kvůli trestné činnosti došlo k rozvodu. „*Měl jsem manželku a rozved jsem se s ní, protože mě zavřeli.*“ Informant č.4 byl ve svazku manželském dvakrát, s oběma manželkami měl jedno dítě a oba vztahy skončili rozvodem. Informant č.5 nikdy si nevytvořil hlubší partnerský vztah a místo toho měl nezávislé vztahy pouze za účelem uspokojování svých sexuálních potřeb. „*Měl jsem rád ženy, žádná prostituce, měl jsem hodně kamarádek.*“

Čtvrtá tazatelská otázka TO4: Někteří informanti byli v této otázce ohledně negativních sociálních, asociálních a sociálně patologických jevů zdrženliví při sdílení informací. Bylo otázkou, zda si uvědomují tyto jevy, které nejsou ve společnosti přijatelné. Všichni informanti, tedy pět z pěti, přiznali větší konzumaci alkoholu. Čtyři z pěti jsou závislí na cigaretách a stejný počet bylo nezaměstnaných. Pouze dva z pěti informantů se dopustili trestné činnosti.

Informant č.1 si uvědomuje, že jeho předchozí vysoká konzumace alkoholu byla příčinou rozvodu a je také závislý na cigaretách. „*Já jsem jezdil s traktorem, a já jsem najezdil třeba 250 km denně. Celý den piješ sodovku, a proto jsem došel na to pivo. Mezi kamarády. Manželka nikam nechodila.*“ Informant č.2 byla závislá na cigaretách a konzumaci alkoholu si užívá pouze ve společnosti nebo při zábavě. Byla nezaměstnaná větší část svého života a získávala příjem z dávek od Úřadu práce ČR nebo si vydělávala formou brigád, které byly „na černo.“ Informant č.3 byl závislý na víně a cigaretách a také páchal trestnou činností. Strávil ve vězení dvacet let, ale nechtěl prozradit, za jaké konkrétní činy byl odsouzený. Byl také nezaměstnaný a evidován na úřadu práce po dobu patnácti let. „*Chodil jsem po zábavách a vymetal vinárny a od 12 jsem začal kouřit, to mi už dávala máma, aby to táta neviděl. Ale neřeknu ti, co jsem provedl, ne, ale dohromady jsem seděl 20 let. Šel jsem zhruba osmkrát, takhle z hlavy přesně nevím. Možná tam ještě něco je. Bylo to tak nějak všechno dohromady napadení policajtů,*“

zlodějny všechno možný no.“ Informant č. 4 se také přiznává ke své závislosti na alkoholu a byl nezaměstnaný. *„Ale dokážu být bez alkoholu tři dny.“* Informant č.5 přiznává také závislost na alkoholu a cigaretách. Spáchal trestnou činnost, konkrétně za vraždu, za což byl odsouzen na sedm let vězení. Také byl nezaměstnaný. *„Já fajčím cigarety, to je normálně a alkohol normálně s kamarády. Já jsem sloužil dva roky na hranicích za komunistou a měl jsem speciální výcvik. Přišel jsem domů a tam přišel jeden, který nadával moji pratelkyni, povedal to před moji mamou, já jsem se naštvál a zbil jsem ho tak, že poté zemřel. Tak jsem se dostal do basy. Dostal jsem 7 rokou to bylo na Slovensku.“*

Pátá tazatelská otázka TO5: Informace získané od informantů naznačují, že důvody, proč museli využít služeb ubytovny, jsou různorodé. Informant č.1 zde na této konkrétní ubytovně bydlí již patnáct let. Dostal se sem kvůli rozvodu s bývalou manželkou, který byl způsoben jeho závislostí na alkoholu. *„No můžu za to já. Víš, co já jsem chodil z práce přímo na pivo. Neměl jsem kde být, obcházel jsem ubytovny a přišel jsem sem.“* Informant č.2 Zde bydlí kvůli finančním problémům způsobeným smrtí manžela. Po skončení na ulici a pobytu v azylových domech se seznámila s novým partnerem a přestěhovala se na tuto konkrétní ubytovnu, kde pobývá čtyři roky. *„Já jsem byla skoro rok po venku hned jak manžel umřel. Pak jsem se seznámila s novým přítelem ten mě dostal na ubytovnu. Jinak jsem byla na azylovém domě. Štve mě, že tady nemohu mít své děti, které mají další děti.“* Informant č.3 pobýval na různých ubytovnách po výkonech trestu, ale na této konkrétní ubytovně žije již deset let. *„Po base, když mě pustili jsem jako na ulici byl taky jeden čas, ale ne dlouho většinou po ubytovnách a na bytě.“* Informant č.4 se sem dostal kvůli finanční krizi po rozvodu a k tomu byl nezaměstnaný. Neměl na zaplacení nájemného. Na této konkrétní ubytovně bydlí už sedm let. *„Neměl jsem peníze na nájem, takže kvůli financím, přišel jsem o práci, zvedl se nájem, a ještě chtěl kauci, kterou měl vrátit a nevrátil.“* Informant č.5 Po výkonu trestu ve své zemi se přestěhoval do České republiky za práci a bydlel po různých ubytovnách. Na této bydlí dva roky. *„Lebo jsem přišel do Čech pracovat a šel jsem bývat tam, kde se mi to páčilo. Bydlel jsem na ubytovnách, ale byl jsem na pokoji sám.“*

4.5.2 VO2 – Jak vybraní informanti popisují svoji momentální situaci?

Cílem této výzkumné otázky bylo získat hlubší vhled do momentální situace vybraných informantů z hlediska jejich spokojenosti s ubytováním na ubytovně, finanční situace a využívání sociálních služeb. Dále bylo mém zájmem zjistit, zda informanti

i v současné době pokračují ve svých sociálních deviacích, tím se myslí jejich pokračování nebo skončení v nežádoucím chování.

První tazatelská otázka TO1: První tazatelská otázka se týkala, jak jsou momentálně spokojeni, myšleno celkově, ale všichni informanti to stáhli na ubytovnu. Pět z pěti informantů jsou momentálně spokojeni na této ubytovně.

Informant č. 1 je velmi spokojený a nemá žádné stížnosti kromě svého špatného zdravotního stavu. *„Jsem velice spokojený. S nikým se nestýkám, akorát s lidmi z ubytovny, že přijdem sem do hospody na to pivičko, štamprle.“* Informant č.2 je také spokojená, ale má neshody s přítelem a vadí jí špína na ubytovně. *„Hodně jsem si na to zvykla na tuto ubytovnu. Zvykla jsem si na ty lidi tady, už vím, jaký jsou. Někteří jsou hodní, někteří jsou podrazáci, někteří vám lžou přímo do očí. Jsou tu záchody špinavý, chodba ta uklízečka vůbec neuklízí, ale já to uklízet nebudu.“* Informant č.3 vyjádřil také spokojenost, ale trápí ho hluk na této ubytovně a zdravotní problémy *„Tak já jsem spokojenej, když mě neštvoou lidi, sousedi.“* Informant č.4 je spokojený s tím, že má střechu nad hlavou, ale lidi na ubytovně mu také vadí. Informant č.5 je spokojený s bydlením na této ubytovně a ani si na nic nestěžuje.

Druhá tazatelská otázka TO2: Druhá tazatelská otázka se zaměřila na finanční situaci informantů, která se ukázala být různorodá. Informant č.1 si vystačí se svým starobním důchodem a nemá s penězi problémy. Informant č.2 pobírá dávky pomoci v hmotné nouzi, doplatek na bydlení a stravenky na jídlo od úřadu práce, jelikož ještě neodpracovala potřebné roky, nemá nárok na důchod. *„Nejsem v důchodu, ještě mi chybí tři roky, i když mám šest dětí mám tři roky odpracováno stejně mi ještě chybí. Já beru dávky jako nouzovku, a bydlení mi tady taky platěj. Finančně vycházím dobře, bereme stravenky.“* Informant č.3 také nemá odpracované potřebné roky, proto nemá nárok na starobní důchod. Dále nemá nárok na dávky od úřadu práce a žije ze starobního důchodu své partnerky. *„Budu brát důchod, ale až mi bude 68 na důchod'áku mi řekli, že mi tam něco chybí. Jinak nepobírám nic, všechno mi sebrali na pracáku. Žiju s bábou, která má velkej důchod. Živí mě babička.“* Informant č.4 pobírá dávky od úřadu práce jako je životní minimum a doplatek na bydlení. *„Jsem na pracovní neschopnosti zbytek mám od úřadu práce, životní minimum, doplatek na bydlení.“* Informant č.5 čeká na schválení invalidního důchodu, dávky na pomoc v hmotné nouzi a doplatku na bydlení. Momentálně je nezaměstnaný. *„Teraz jsem na úřadu práce, žádám o doplatek na bydlení a hmotnou nouzi a čekám na invalidní důchod. Žádám už od října. Musel jsem si tu spravít trvalý pobyt.“*

Třetí tazatelská otázka TO3: Informant č.1,2,3,4 nevyužívají žádné sociální služby. Pouze informant č.5 využívá pečovatelskou službu kvůli píchání injekcí proti bolesti zad.

Čtvrtá tazatelská otázka: Informant č.1 stále kouří a pije alkohol, ale v menší míře než dříve. Informant č.2 se vzdala kouření i pití alkoholu kvůli špatnému zdravotnímu stavu. Informant č.3 pije méně alkoholu než dříve, ale je stále závislý na cigaretách a nepáchá žádnou trestnou činnost, dokonce si požádal i o výmaz trestu. *„Závislost na cigaretách je a i bude, co jsem s bábou 23 let nemám už ani škraloupek.“* Informant č.4 stále pije alkohol, ale méně než dříve. *„Jen když jsem v nějaké společnosti.“* Informant č.5 nadále kouří a pije alkohol, stejně jako dříve. *„Chtěl bych už přestat fajčit, ale věš, že už nepřestanu a stejně tak isto nepřestanu pít, když jdu do krčmi.“*

4.5.3 VO3 – Jak vybraní informanti plánují svůj osobní život nadále?

Poslední dotazy výzkumného šetření se zaměřil na plány vybraných informantů ohledně jejich budoucího osobního života. Zkoumala jsem, zda chtějí provést nějaké změny, například přestěhování do běžného nájemního bytu, a zda jsou schopni podniknout kroky k realizaci těchto plánů.

První tazatelská otázka TO1: Informant č.1 se necítí nucen měnit svůj život, nicméně by se rád vrátil ke své bývalé manželce. Informant č.2 a č.3 už nechtějí nic měnit a plánují zůstat na ubytovně do konce kvůli svému věku a zdravotnímu stavu. Informant č.3 *„Už nemám co měnit. Starám se o bábu, dělám jí pečovatele, už nemám, co měnit, už nezměním nic“.* Informant č.2 *„Já to tady asi dotáhnou, už to vzdávám.“* Informant č.4 by chtěl zlepšit své zdraví a přestěhovat se do vlastního bydlení v pronájmu. *„No určitě celkově zdraví to je přednější, pryč z ubytovny, kdyby byla ta možnost. Chtěl bych vlastní barák se zahradou, ale to je jen sen.“* Informant č.5 usiluje o nalezení stabilního vztahu a hledá možnost sehnat vlastní pronájem. *„No to hey, to sa snažím, to chcam svůj byt na stará kolena.“*

Druhá tazatelská otázka: Informant č.1 by byl ochoten udělat nějakou změnu, například přestat pít, aby si získal zpět bývalou manželku, ale uvědomuje si, že to již není reálné. Informant č.2 se již vzdala myšlenky na jakoukoliv změnu ve svém životě kvůli věku a zdravotním problémům. Informant č.3 už si na svůj současný život zvykl a nechce na stará kolena nic dělat. Informant č. 4 by si chtěl najít práci, aby si mohl dovolit pronájem. Informant č.5 se snaží najít zaměstnání, aby si mohl dovolit vlastní pronájem a zároveň by chtěl absolvovat rekvalifikační kurz na vrátného. *„Samo prve sa zaměstnat, pretože kedy jsem chodil do roboty mal jsem viac peněz jako teraz. Ale teraz mě nikdo nechce zaměstnat. A chci si spravit rekvalifikační kurz na ochranku, vrátnice.“*

4.6 Shrnutí výsledků výzkumného šetření

Cílem mého výzkumného šetření bylo zjistit důvody, proč se vybraní informanti nacházejí na konkrétní ubytovně v Královohradeckém kraji a jaká je jejich současná situace. K tomuto účelu jsem položila několik výzkumných otázek, které mi pomohly získat potřebné informace. V rámci výzkumného šetření jsem zvolila kvalitativní metodu v podobě polostrukturovaných rozhovorů s informanty, kteří využívají služby ubytovny. Výzkumné otázky, na které jsem hledala odpovědi, byly:

VO1: Jak vybraní informanti vnímají svoji minulost?

VO2: Jak vybraní informanti popisují svoji momentální situaci?

VO3: Jak vybraní informanti plánují svůj osobní život nadále?

Pro toto výzkumné šetření jsem oslovila celkem pět informantů, kteří momentálně bydlí na ubytovně v Královohradeckém kraji. Informanti byli vybráni náhodně s ohledem na jejich ochotu podělit se o své osobní informace. I když informanti pocházeli z různých míst, na jediné konkrétní ubytovně se setkali, a právě toto místo bylo předmětem mého výzkumného šetření.

V rámci výzkumných otázek byla položena VO1, zaměřená na to, jak informanti vnímají svoji minulost. Z odpovědí informantů vyplynulo, že všichni z nich čelili různým životním situacím, které donutilo hledat levnější způsob bydlení nebo to levné bydlení byla cesta zpátky z ulice, ať už jejich vinou nebo vinou druhých, ale převážně si za to nesou zodpovědnost sami. Kromě dvou informantů jsou příčiny informantů způsobené vlastním přičiněním: nadměrné pití alkoholu způsobilo rozvod nebo po skončení výkonu trestu neměl kde bydlet, takže jedinou možností bylo levé ubytování. Zároveň u většiny informantů se prokázala možnost využít v nepříznivé situaci rovnou služeb ubytoven nebo pronájmů. U všech byla shoda s alkoholem, což by mohla být jedna z příčin, proč se ocitli v nepříznivé životní situaci, a tedy vyhledali služeb ubytoven.

VO2 se soustředila na momentální situaci informantů ohledně spokojenosti z hlediska bydlení, finanční situace a případného páchání trestných činů nebo trvajících závislostí. Celkově lze říci, že informanti jsou vzhledem k možnostem, zejména bydlení na ubytovnách relativně spokojeni. Co se týká jejich finanční situace, převažuje podpora od státu ve formě sociální podpory. Překvapením však byla nedostatečná informovanost informantů o sociálních službách. Během rozhovorů se projevil značné neznalosti v této

oblasti. Nebyli si vědomi toho, co přesně tyto služby zahrnují a jakou pomoc mohou obsahovat. Bylo by proto vhodné zaměřit se na prevenci této situace a zlepšit propagaci těchto služeb a zvýšit tak povědomí o nich v rámci lidí, kteří potřebují sociální podporu. Pokud jde o pokračování v deviantním chování, zůstávají pouze ty, které jsou v rámci společnosti tolerované a výskyt kriminální činnosti u informantů pominul.

Poslední výzkumná otázka VO3 se zaměřovala na budoucnost informátorů a zda mají ještě nějaké plány do budoucna vzhledem k jejich věku a životní situaci. Informace naznačovaly, že informátorům chybí motivace a síla pro jakékoliv plány nebo změny, protože považují svůj věk a zdravotní stav za překážku. Nicméně, věkově mladší informanti stále doufají ve změně. Závěrem můžu říci, že jeden z informantů, konkrétně informant č.5, se podařilo vlastními silami najít si vlastní bydlení v pronájmu mimo ubytovnu, což byl jeho cíl. Tento příklad ukazuje, že i v situacích, kdy se zdá, že plány a změny jsou nereálné stále existují možnosti pro jedince, kteří chtějí něco dělat se svým životem, aby si zlepšili své životní podmínky.

Cílem bakalářské práce bylo přiblížit problematiku života lidí žijících na ubytovnách, konkrétně na ubytovně v Královohradeckém kraji, v kontextu sociální patologie. K tomuto účel bylo provedeno výzkumné šetření, jehož cílem bylo zjistit příčiny a momentální situace vybraných informátorů na ubytovně. V rámci výzkumného šetření byly vykonány rozhovory s informanty, kde se zjišťovaly informace o jejich minulosti, současnosti a plánech do budoucna. V závěru bakalářské práce lze konstatovat, že byly naplněny cíle a podařilo se zjistit, že finanční problémy představují hlavní faktor, které vede většinu lidí k využívání služeb ubytovny. Díky výsledkům výzkumného šetření ukázaly, že hlavní faktory, které vedly k využití služba ubytovny ve většině případech jsou finanční problémy a s tím související nezaměstnanost. A dodateková vedlejší příčina byla závislost na alkoholu. Nicméně životní události, které jsou mimo kontrolu, jsou v této situaci největším problémem a největší příčinou, kterou je těžké ovlivnit. Výzkum také ukázal, že mnoho lidí, kteří se ocitli v situaci, kdy potřebovali bydlení se nachází v začarovaném kruhu, kdy nezaměstnanost vede k finančním problémům a ta zase ke zhoršení sociální situace. Tento problém může být velmi obtížný řešit, zejména v případě, kdy se jedná o lidi s nízkou úrovní vzdělanosti a malým nebo žádným příjmem. Navíc události jako životní, zdravotní problémy nebo ztráta blízkého člověka mohou zhoršit již tak těžkou situaci a vést využití služeb ubytovny nebo jiných podobných sociálních zařízení. Výzkum tedy ukázal, že k řešení

této problematiky je nutné zohlednit psychosociální faktory, aby byl možné poskytnout potřebnou pomoc a podporu lidem, kteří se ocitli v tísnivé situaci.

ZÁVĚR

Předložena bakalářská práce se věnuje tématu životních cest lidí na ubytovnách v konkrétním regionu, a to v Královohradeckém kraji. Cílem této bakalářské práce bylo zjistit, jaké prostředky vedly k tomu, se tito lidé ocitli v situaci, kdy museli využít služby ubytovny. Tato práce se tedy zaměřovala na analýzu životních příběhu lidí, kteří bydlí na ubytovně. Dle mého názoru si myslím, že díky analýzou rozhovorů se cíl bakalářské práce naplnil.

První teoretická část bakalářské práce poskytla ucelený přehled teoretických informací týkajících se bydlení v sociální sféře. Věnovala jsem se také sociální politice ohledně přehledu a možností poskytování dávek, které mohou být v nouzi poskytnuty. Kromě toho jsem se také zaměřila na sociálně patologické jevy, které jsou spojovány s touto problematikou sociálně slabých lidí. Druhá empirická část mé bakalářské práce se věnovala praktickému výzkumného šetření, který jsem provedla na konkrétní ubytovně. Cílem mého výzkumného šetření bylo zjistit příčiny, proč tito vybraní informanti jsou na této ubytovně a jaká byla jejich momentální situace. Dále jsem popisovala metodologii, kterou jsem použila pro výzkumné šetření, a to polostrukturované rozhovory s pěti informanty ve věkovém rozmezí 58 do 70 let. Důraz byl kladen na kvalitativní výzkumnou strategii. Před samotným výzkumným šetřením jsem popsala konkrétní ubytovnu, která si však přála zůstat v anonymitě. Celkově jsem tedy v této části práce analyzovala životní příběhy lidí ubytovávajících se na této konkrétní ubytovně.

V shrnutí cíle bakalářské práce bylo zjištěno, že finanční tíseň je nejčastějším faktorem, který vede lidi k využívání služeb ubytovny. Ve výzkumném šetření se zkoumaly důvody, proč tito lidé využívají služeb ubytoven a jaká je jejich současná situace. V rámci výzkumného šetření byly provedeny rozhovory s vybranými informátory, kteří sdíleli své příběhy a zkušenosti s řešením jejich nepříznivé životní situace. Celkově byly položeny tři výzkumné otázky, které se týkaly minulosti informantů, jejich současné situace a plánů do budoucna. Z výzkumu vyplývá, že alkohol byl často přítomen v jejich životě a mohl být jednou z příčin, proč se ocitli v nepříznivé situaci a hledali levné bydlení. Nepříznivá situace, která byla příčinou využití služeb ubytovny, byla ve většině případech způsobena vinou samotných informantů. Navzdory tomu, že informanti jsou relativně spokojeni s bydlením na ubytovně, měli omezené

povědomí o sociálních službách a nevěděli, jaké služby mohou využívat. Většina informantů trpí nedostatkem motivace a sil pro plány do budoucna. Závěrem bakalářské práce je doporučení zaměřit se na zlepšení propagace sociálních služeb.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Tištěné zdroje

1. ARNOLDOVÁ, Anna. *Sociální zabezpečení I: sociální zabezpečení v České republice, lékařská posudková služba, pojistné, systémy sociálního zabezpečení*. Praha: Grada, 2012. Aktuální legislativa. ISBN 978-80-247-3724-9.
2. BĚLÍK, Václav, Stanislava SVOBODA HOFERKOVÁ a Blahoslav KRAUS. *Slovník sociální patologie*. 1. Praha: Grada, 2017. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-271-0599-1.
3. BŘESKÁ, Naděžda, Tomáš URBAN a Lucie VRÁNOVÁ. *Dávky pomoci v hmotné nouzi*. 1. Olomouc: ANAG, [2019]. Práce, mzdy, pojištění. ISBN 978-80-7554-213-7.
4. BUCHTOVÁ, Božena, Josef ŠMAJS a Zdeněk BOLELOUCKÝ. *Nezaměstnanost*. 2., přepracované a aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing, 2013, 192 s. ISBN 978-80-247-8584-4.
5. FISCHER, Slavomil a Jiří ŠKODA. *Sociální patologie: závažné sociálně patologické jevy, příčiny, prevence, možnosti řešení*. 2., rozšířené a aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing, 2014, 232 s. ISBN 978-80-247-5046-0.
6. GULOVÁ, Lenka. *Sociální práce*. Grada Publishing as, 2011.
7. HRADEČTÍ, Vlastimila, Ilja. *Bezdomovectví: Extrémní vyloučení*. Praha: Naděje, občanské sdružení, 1996. ISBN 80-902292-0-4.
8. KOTÝNKOVÁ, Magdalena. *Sociální ochrana chudých v České republice*. 1. Praha: Oeconomica, 2007, 134 s. ISBN 978-80-245-1302-7
9. KRAUS, Blahoslav a Jolana HRONCOVÁ. *Sociální patologie*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2007. ISBN 978-80-7041-896-3.
10. LUX, Martin, Martina MIKESZOVÁ a Petr SUNEGA. *Podpora dostupnosti bydlení pro lidi akutně ohrožené sociálním vyloučením: mezinárodní perspektiva a návrhy opatření v ČR*. Vyd. 2. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2010, 64 s. ISBN 978-80-7330-176-7. Str.39.
11. LUX, Martin. *Bydlení - věc veřejná: sociální aspekty bydlení v České republice a zemích Evropské unie*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2002. Studie (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-86429-12-1.

12. MAREK, Jakub, Aleš STRNAD a Lucie HOTOVCOVÁ. *Bezdomovectví: v kontextu ambulantních sociálních služeb*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0090-1.
13. MAREŠ, Petr. *Faktory sociálního vyloučení*. VÚPSV, výzkumné centrum Brno, 2006. isbn: 80-87007-15-8.
14. MAREŠ, Petr. *Sociologie nerovnosti a chudoby*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1999. Základy sociologie. ISBN 80-85850-61-3.
15. MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. 1. Praha: Portál, 2003, 288 s. ISBN 80-717-8549-0.
16. MATOUŠEK, Oldřich. *Základy sociální práce*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-473-7.
17. POLÁKOVÁ, Olga, Josef ŠMAJS a Zdeněk BOLELOUCKÝ. *Bydlení a bytová politika*. 1. Praha: Ekopress, 2006, 192 s. ISBN 80-869-2903-5.
18. SKÁLA, Jaroslav. *Alkoholismus: terminologie, diagnostika, léčba a prevence*. Praha: Státní zdravotnické nakladatelství, 1957.
19. ŠIMÍKOVÁ, Ivana; VYHLÍDĚL, Jirí. *Popis velikosti a struktury skupin osob, které by mohly představovat cílovou skupinu sociálního bydlení*. VÚPSV, vvi, 2015.
20. TOMEŠ, Igor. *Úvod do teorie a metodologie sociální politiky*. 1. Praha: Portál, 2010, 440 s. ISBN 978-80-7367-680-3.
21. *Úplné Znění: Sociální zabezpečení*. 1474. Ostrava: Sagit, [1993?]-, 288 s. ÚZ. ISBN 978-80-7488-513-6.
22. VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese: variabilita a patologie lidské psychiky*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-717-8214-9.

Internetové zdroje

1. Bytové politiky v zemích Evropské unie - Christian Donner: stručný výtah z první části studie. *Ministerstvo pro místní rozvoj ČR* [online]. 2003, 2.1.2009 [cit. 2023-04-19]. Dostupné z: <https://www.mmr.cz/cs/ministerstvo/bytova-politika/statistiky-analyzy/analyzy-a-odborne-texty-z-oblasti-bydleni/ostatni-odborne-texty/bytove-politiky-v-zemich-evropske-unie-christian>
2. HOLUB, Martin, et al. *Typologie sociálních dávek a událostí v pojistném a nepojistném systému sociálního zabezpečení z hlediska vhodnosti a efektivity*. Vydal Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, vvi, 2019.
3. HRUBÁ, Drahoslava, et al. Chut' první cigarety: ovlivňuje vývoj kuřáckého chování?. *Czecho-Slovak Pediatrics/Cesko-Slovenska Pediatrie*, 2011, 66.1.
4. HRUBÝ, Jiří, ed. *Sociální pomoc na rozcestí?: Sborník z odborného sympozia Kancelář veřejného ochránce práv* [online]. Brno: Wolters Kluwer ČR, 2019 [cit. 2023-04-13]. ISBN 978-80-7631-003-2. Dostupné z: <https://www.ochrance.cz/uploads-import/Publikace/Socialni-pomoc-na-rozcesti-2019.pdf>
5. KASTNEROVÁ, Markéta; ŽIŽKOVÁ, Blanka. „Kouření jako zdravotně sociální problém.“. *Prevence úrazů*, 2007.
6. Koncepce bytové politiky. *Ministerstvo pro místní rozvoj ČR: Sekce bytové politiky* [online]. Praha, 2005, 16. března 2005 [cit. 2023-04-19]. Dostupné z: <http://www.mmr.cz/getmedia/8653bd48-51d6-4172-b236-da73da398d90/Koncepce-bytove-politiky.pdf?ext=.pdf>
7. KRÁLÍKOVÁ, Eva, et al. Doporučení pro léčbu závislosti na tabáku. *Čas lék čes*, 2005, 144.5: 327-333.
8. MÜHLPACHR, Pavel. Sociální patologie a sociální deviace. *Distanční studijní text*. Opava: Slezská univerzita, 2019.
9. Obecné informace. Česká správa sociálního zabezpečení [online]. © Česká správa sociálního zabezpečení [cit. 30.12.2022]. Dostupné z: <https://www.cssz.cz/web/cz/platba-pojistneho-obecne-informace>
10. Pomoc v hmotné nouzi. *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. 2022 [cit. 2023-04-19]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/pomoc-v-hmotne-nouzi>
11. Poskytování ubytovacích služeb ve stavbách určených pro bydlení: Metodická pomůcka Ministerstva pro místní rozvoj ČR. *Ministerstvo pro místní rozvoj ČR* [online]. 2022 [cit. 2023-04-16]. Dostupné z:

<https://www.mmr.cz/cs/ministerstvo/stavebni-pravo/stanoviska-a-metodiky/uzemni-rozhodovani-a-stavebni-rad/poskytovani-ubytovacich-sluzeb-ve-stavbach-urcenyc>

12. SCHEINOST, Miroslav, ed. *Vybrané výsledky výzkumu IKSP v letech 2004-2007: základní informace o vybraných výzkumných projektech Institutu pro kriminologii a sociální prevenci, dokončených v letech 2004-2007* [online]. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2009 [cit. 2023-04-20]. Studie (Institut pro kriminologii a sociální prevenci). ISBN 978-80-7338-086-1.
13. SIROVÁTKA, Tomáš, et al. Monitorování chudoby v České republice. *Monitoring Poverty in the Czech Republic.*”] *Sborník Prací Fakulty Sociálních Studií Brněnské Univerzity, Sociální Studia*, 2002, 9.
14. SNOPEK, Jiří. *Systém sociálního bydlení v České republice: Poziční dokument Platformy pro sociální bydlení* [online]. 2014 [cit. 2023-04-19]. Dostupné z: https://socialnibydeni.org/wp-content/uploads/2018/10/pozicni_dokument_psb_140917.pdf.
15. Sociální bydlení je aktuální téma pro mnoho států – nejen evropských. *Ministerstvo pro místní rozvoj ČR* [online]. Praha, 2014, 10.2.2014 [cit. 2023-04-18]. Dostupné z: <https://www.mmr.cz/cs/pro-media/tiskove-zpravy/2014/socialni-bydleni-je-aktualni-tema-pro-mnogo-statu>
16. Sociální Bydlení: v Koncepci sociálního bydlení ČR 2015–2025. *MPSV* [online]. 2015 [cit. 2023-04-15]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/225517/Socialni_bydleni_v_Koncepci_socialniho_bydleni_CR_2015_-_2025.pdf/9ba52957-bfa5-9050-9081-663e80903506
17. WALACH, Václav, et al. Znevýhodnění mezi znevýhodněnými? Prediktory bydlení na ubytovnách v českých sociálně vyloučených lokalitách. 2023.
18. Základní informace o sociálním bydlení. *MPSV* [online]. [cit. 2023-04-15]. Dostupné z: <http://socialnibydeni.mpsv.cz/cs/co-je-socialni-bydleni/zakladni-informace-o-sb>
19. ZIKMUNDOVÁ, Květuše; ZAVÁZALOVÁ, Helena; ZAREMBA, Vladimír. Děti staršího školního věku a nikotinismus. *Co je to věda?*, 2005, 94.
20. SKOPALOVÁ, Jitka. Sociální patologie a prevence u seniorů.

21. SANDOROVÁ, Radka, et al. Droga jménem alkohol. *Kontakt*, 2006, 8.2: 358-365.
22. Časté kladené dotazy. *MPSV* [online]. [cit. 2023-04-15]. Dostupné z: <http://socialnibydleni.mpsv.cz/cs/faq/casto-kladene-dotazy-obcan/42-3-3-kdo-poskytuje-socialni-bydleni-a-jak-a-koho-pozadat-o-socialni-bydleni?highlight=WyJzb2NpYWxuaSIsImJ5ZGxlbmkiLCJzb2NpYWxuaSBieWRsZW5pIl0=>

Legislativní dokumenty

1. Vyhláška č.268/2009 Sb. O technických požadavcích na stavbu.
2. Zákon č. 89/2012 Sb. Občanský zákoník
3. Zákon č.183/2006 sb. Stavební zákon
4. Zákon č. 258/2000 Sb. O ochraně veřejného zdraví.
5. Zákon č. 108/2006 Sb. O sociálních službách
6. Zákon č. 110/2006 Sb. O pomoci v hmotné nouzi
7. Zákon č. 155/1995 Sb. O důchodovém pojištění

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č.1 - Ubytovací smlouva

Příloha č.2 – Rozhovor s informant č.1

Ubytovací smlouva

Ubytovatel – provozovatel ubytovny:

a

Ubytovaný –

Trvale:

Okr.:

Klient, se kterým byla sepsána ubytovací smlouva (Ubytovaný dává souhlas ke zpracování osobních údajů dle platných zákonů)

Ubytovna je určena k ubytování osob. Ubytovatel si vyhrazuje právo odmítnout klienta v případě, že je klient v podnapilém stavu, nebo vykazuje agresivní chování. Veškeré informace o ubytování poskytuje ubytovatel na tel. čísle 603 273 805

Poplatek za ubytování se hradí vždy předem na celý termín pobytu. U dlouhodobě ubytovaných se poplatek hradí min. jeden týden předem. Cena lůžek na pokojích se řídí platným ceníkem ubytovatele.

Kouření na pokojích je zakázáno pod pokutou 2.000, -- Kč. Opakovaným porušením tohoto zákazu dojde k okamžitému ukončení ubytování ze strany ubytovatele, a to bez náhrady.

Každý ubytovaný je povinen řídit se pokyny ubytovatele. V případě nepřítomnosti ubytovatele se ubytovaný zavazuje, že při porušení nájemního práva, popřípadě pojetí podezření z protiprávního jednání bude ubytovaný neprodleně kontaktovat PČR (linka 158) a ubytovatele.

Návštěvy v prostorách ubytovny jsou přísně zakázány, porušení tohoto zákazu znamená okamžité ukončení ubytovací smlouvy. Ubytovatel si vyhrazuje právo okamžitě zrušit ubytovací smlouvu v případě hrubého porušení jednotlivých ustanovení této smlouvy. Ubytovaný je povinen chovat se v areálu ubytovny klidně a neporušovat práva spolubydlících a provozovatelů ubytovny. V nočních hodinách (20.00 – 06.00 hod.) je třeba zachovávat zvýšený klid a nerušit ostatní.

Poškození inventáře, popřípadě krádeže je ubytovaný, který toto způsobil povinen ubytovateli uhradit. Ubytovatel má právo si v případě škody strhnout tuto škodu z poplatku za ubytování. Před ukončením pobytu provede ubytovatel společně s ubytovaným kontrolou pokoje. Ubytovaný je povinen hlásit případné závady okamžitě ubytovateli.

Ubytovací smlouva nezakládá právní nárok na poskytnutí trvalého, nebo přechodného pobytu ubytovaného a ani nárok na náhradní ubytování v případě zániku, nebo zrušení ubytovací smlouvy. V případě přechodu práv provozovatele na jiný subjekt je třeba uzavřít novou ubytovací smlouvu s novým provozovatelem.

Používání vlastních elektrospotřebičů na pokojích je zakázáno, výjimkou je vysoušeč vlasů, nabíječka na mobilní telefon, vlastní budík.

II.

Ubytováný je povinen nejdéle dva dny před ukončením pobytu toto nahlásit ubytovateli. Ubytování končí následující den do 10.00 hod. Do této doby musí být pokoj a areál ubytovny opuštěn.

Tato ubytovací smlouva je právně platná, ubytovaný je povinen se s ní seznámit v celé šíři, na případnou neznalost nebude brán zřetel. Ubytováný svým podpisem ubytovací smlouvy toto vše potvrdil.

Denní taxa nájemného dle ceníku platného od 1. 1. 2023

je 6500 Kč pobytová místnost/měsíc/osoba (217,-/den)

/den, včetně DPH a poplatku městu za poskytování ubytování.

Ubytováný souhlasí s posíláním příspěvků na bydlení na účet provozovatele ubytovny - xxx - VS – rodné číslo

.....
.....

Provozovatel

ubytovaný

V Hradci Králové dne: 18. 03. 2023

Příloha č.2

Informant č.1

Já: „První otázka zní, jaké bylo Vše dětství?

Informant: „Žil jsem s mamkou a tátou, ale táta byl pedant. Za každou blbost mě mlátil, Proto jsem mu taky neukázal vnoučata, abych ho potrestal. Teda jednou tam byly, ale víckrát ne. Mohl jsem se s ním poprat, ale radši jsem mu neukázal vnoučata. Ale s mamkou jsem také neměl dobrý vztah, byla závislá na alkoholu.

Já: „a cítil jste, že by zanedbala Vaši výchovu?

Informant: Ne. Byli jsme tři sourozenci. Já jsem byl prostřední. Byl jsem tak akorát, zakazovali mi televizi, že jo. Když jsem byl starší, tak se rodiče rozváděli. Mamka potřebovala, abych si spakoval věci, spal jsem čtrnáct dní na zemi a pak přišla kontrola.

Já: „Jaká kontrola?“

Informant: „Ze školy na nás poslali hygienu, spal jsem doma na zemi. Přišli, jestli máme doma pořádek a tohleto že jo. Ze školy na nás poslali. Už tenkrát to bylo přísný. Ale ve škole to bylo jinak dobrý, chodil jsem za školu. Když byl led, tak jsem chodil bruslit místo školy.

Já: „A co máte vystudované?“

Informant: „Mám jenom základní školu, chtěl jsem dál pokračovat, že jo, ale musel jsem to opustit. Ale po rozvodu, tak jsme zůstali mámě tři děti na krku. Máma mě ze školy stáhla. Abych šel dělat, že jo. Tenkrát za komunistů šest stovek bylo taky dost. Takže jsem šel makat.

Já: „Dobrá, takže moje druhá otázka zní. Takže jaký bylo teda Vaše dospívání?“

Informant: „do osmnácti jsem šel to, a pak jsem šel na vojnu na dva roky, no jinak jsem šel makat od šestnácti, jinak jsem makal, dělal jsem jako energovod a po vojně jsem šel k uranovým dolům tam jsem byl pět let.“

Já: „A navázal jste nějaké hlubší partnerské vztahy?“

Informant: „Já ne, já jsem byl věrnej manžel.“

Já: „No to znamená, jestli jste byl ženatý, nebo měl jenom partnerku.“

Informant: „Byl jsem ženatej že jo, si to spočítej 20. dubna 1974 jsem se ženil a 18. srpna 2008 jsme se rozvedli a měli jsme dvě děti.“

Já: „a proč jste se rozvedli?“

Informant: „no můžu za to já. Víš, co já jsem chodil z práce přímo na pivo. Protože když jsem se šel vykoupat, voblic. Tak mi ty hadry smrděli od kouře, tenkrát se mohlo kouřit.

Tak mě smrděli hadry, tak jsem chodil a deset piv jsem vypil obden. Moje manželka ta nepila. Nezvládala to, že chodím do hospody. Pět let takhle.

Já: *„Otázka číslo čtyři. Cítíte, že se u vás objevili nějaké ty jevy, které nejsou ve společnosti normální? Jako je třeba ten alkohol apod.?“*

Informant: *„Já jsem si to uvědomoval, já jsem jezdil s traktorem, a já jsem najezdil třeba 250 km denně. No tak si to vem že jo, celý den piješ sodovku, a proto jsem došel na to pivo. Mezi kamarády. Mezi tohle to. Manželka nikam nechodila. Ta šla akorát na zábavu, tohle to, na ples spíš na ples.“*

Já: *„A co jiná závislost? Vidím u Vás krabičku cigaret.“*

Informant: *„Jo kouřím, ale to není závislost.“*

Já: *„A jak jste se tedy dostal sem. Na tuto ubytovnu? Co byl ten důvod?“*

Informant: *„rozvod, kvůli alkoholu. Ti říkám 2008 jsme se rozvedli. Na dceřiny narozeniny akorát. Já jsem neměl kam jít. S manželkou jsme obcházeli ubytovny a akorát tady, zrovna tady měli volné místo. Akorát v mém pokoji snižovali strop a tohleto všechno no a už jsem tady zůstal. Manželka mi řekla, že mi tohle stačí a už jsem ji neviděl a ani děti.“*

Já: *„Další otázka je ohledně Vaší spokojenosti.“*

Informant: *„Já velice. Krásně si žiju. Já si vážně nestěžuju. Já se s nikým nestýkám akorát s lidmi z ubytovny, že přijdem sem do hospody na to pivičko, štamprle. A mám vlastní pokoj už čtrnáct let. Jsem spokojený.“*

Já: *„Jaká je Vaše momentální situace?“*

Informant: *„Jsem v plným důchodu ve starobním. Napiš tam, byl jsem v invalidním důchodu ve třetím stupni. A teď jsem ve starobním. Však mi příští rok bude 71.“*

Já: *„A náhodou nevyužíváte nějaké sociální služby?“*

Informant: *„Ne, nevyužívám nic. Nikam nechodím. Akorát chodím k psychiatři. Blbe spím, chodím pro prášky.“*

Já: *„A pokračujete dál ve svých závislostech?“*

Informant: *„Kouření jo, a alkohol, ale ne už tolik že jo. Protože piju kofolu a s panákem to de akorát dohromady.“*

Já: *„Už budeme na konci. Bavili jsme se o Vaší minulosti, přítomnosti a teď se podíváme na Vaši budoucnost. Máte chuť změnit Váš život?“*

Informant: *„Vrátil bych se k bývalé manželce, i kvůli dětem. Ale jinak bych to nechal, jak to je. Tady v té restauraci nám nechávali zbytky za 40 Kč, kdo by to kde měl.“*

Já: *„A co jste pro to schopni udělat, kdyby to šlo se vrátit k manželce?“*

Informant: „Mám tě rád, miluji tě, tohleto všechno vid' a přestanu pít a to je všechno. Co ti k tomu mám říct. Stejně mě zpátky chtít nebude že jo. Mám tam vnoučka, kterýho jsem viděl před deseti lety. Nechtějí mi ho ani ukazovat. Takže tak no.“